

tankesmedjan
TIDEN

NR 1 | 2016

==== RAPPOR T ====

MÅNGFALD OCH SAMMANHÅLLNING

Politik för ett Sverige i förändring

MATS ENGSTRÖM

ISBN 978-91-88224-17-0

© Mats Engström & Tankesmedjan Tiden 2016

Text: Mats Engström

Grafisk form: Kim Ingesson

MÅNGFALD OCH SAMMANHÅLLNING

Politik för ett Sverige i förändring

- ◆ **Mångfald ger stora möjligheter, inte minst i en globaliserad ekonomi.** Samtidigt finns starka krafter som drar isär Sverige. Klassklyftorna är allvarliga, segregation och diskriminering utifrån etnisk grund är alltför vanligt. Det behövs både generell politik för jobb, bostäder och utbildning och särskilda insatser för sammanhållning när Sveriges befolkning växer snabbt. > Sid 7
- ◆ **Denna rapport innehåller mer än 70 förslag till åtgärder för att minska segregationen och öka den sociala sammanhållningen.** Det handlar om etableringspolitik för den första tiden i Sverige, om bostäder, skola och jobb, om ökade insatser mot diskriminering, ett miljardprogram för miljonprogram och mindre tätorter, folkrörelsearbete med mera. >
- ◆ **Bostadsbyggandet måste öka, inte minst av hyresrätter.** Utöver de förslag som regeringen redan lagt fram behövs bland annat en skärpning av kommunernas ansvar i bostadsförsörjningslagen, en mer aktiv användning av allmännyttan, fler kommunala byggföretag, mål i plan- och bygglagen att minska segregationen, ett svenskt system för socialt bostadsbyggande efter österrikisk modell kombinerat med ökat statligt investeringsstöd och reformer av reglerna för eget boende (EBO). > Sid 10
- ◆ **Alla barn ska ha rätt till bra uppväxtvillkor och skola.** De förstärkningar som hittills gjorts är bra men otillräckliga. Det behövs både satsningar på skolor i förorterna och i mindre tätorter där eleverna har låga skolresultat. Det fria skolvalet måste förändras, bland annat genom att närhetsprincipen stärks i grundskolan och genom ett samlat statligt ansvar för gymnasieskolorna i en viss region. Ytterligare förslag: åtgärder mot barnfattigdom, för bättre förskola och fritidsverksamhet, mer resurser till barnpsykiatri och mångfaldsmål i alla skolor. > Sid 17
- ◆ **Investera för jobb och sammanhållning.** Öka kvaliteten inom vård och omsorg genom fler anställda. Investera mer i infrastruktur, bostäder och andra långsiktiga samhällsbehov. Öka omfattningen av de goda förslag regeringen lagt fram om bland annat bristyrkesutbildningar och beredskapsjobb. Skapa fler snabbspår in till arbetsmarknaden genom större engagemang från arbetsgivare och fackförbund inom sektorer som byggande. > Sid 25

- ◆ **Bryt den strukturella diskrimineringen av svenskar med utländsk bakgrund.**
Utse ett statsråd att med statsministerns mandat driva på för mångfald och mot etnisk diskriminering, liksom jämställdhetsministern gör inom sitt område. Gör en ny utredning om strukturell diskriminering, gå igenom regelverk och metoder som stänger ute de som har utländsk bakgrund. Stärk arbetet för mångfald inom skattefinansierad verksamhet, inklusive mål för andel chefer och fler diskrimineringskontroller. > Sid 30
- ◆ **Öka resurserna till hälso- och sjukvården.** Se över vårdvalsreformerna, förbättra arbetsvillkoren, satsa på psykiatrin, stärk traumakompetensen och kunskapen om mångkulturell vård, ge Folktandvården ökade resurser. > Sid 32
- ◆ **Genomför ett större miljardprogram för miljonprogrammets hyreshusområden.** Det behöver innehålla renovering av byggnader och fysisk infrastruktur, liksom satsningar på föreningsliv och annan fritidsverksamhet. Satsa även på bättre uppväxtvillkor i glesbygd och mindre orter, till exempel genom fler samlingslokaler, efterfrågestyrd kollektivtrafik och subventionerade körkort. > Sid 43
- ◆ **Andra områden: Behandla trygghet som en rättvisefråga** genom bland annat förebyggande arbete och resurser till polisen (sid 37). **Prioritera Europapolitiken** och ställ krav inför nästa långtidsbudget i EU (sid 51). **Stöd föreningsliv och studentförbund** (sid 54). **Bidra till tillit och gemensamma grundvärderingar** genom fler mötesplatser och arbete mot extremism. > Sid 59
- ◆ **Finansiera satsningarna genom ett förändrat överskottsmål och vissa skattechöjningar, exempelvis av kapitalskatterna.** Slopa målet att öka det finansiella sparatet till år 2020 och skapa ett nytt sysselsättningsmål som bättre avspeglar behovet att få in nyanlända och andra svenskar med utländsk bakgrund på arbetsmarknaden. Dra nytta av samordningsvinster genom förändringar av det fria skolvalet och andra marknadsbaserade system som ökat kostnaderna för offentlig välfärd.
> sid 64
- ◆ **Sverige har klarat stora samhällsutmaningar tidigare.** Urbaniseringen efter andra världskriget möttes med bostadsbyggande och utvecklad välfärd. Barnomsorgen blev en internationell förebild. Investeringar i fjärrvärme, avloppsrening och tunnelbana bidrog till moderniseringen av Sverige. Samma politiskt mod och förmåga att lyfta blicken behövs i dag. >

INNEHÅLL

TIDENS BULLETPONTS	3
SAMMANFATTNING	9
FÖRORD	10
1. INVESTERA FÖR SAMMANHÅLLNING	11
2. BRYT BOSTADSSEGREGATIONEN	14
3. BRA SKOLA OCH UPPVÄXTVILLKOR	21
4. ALTERNATIV TILL LÅGA LÖNER	30
5. BEKÄMPA DISKRIMINERINGEN	36
6. ÖKA RESURSERNA TILL HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN	38
7. BEHANDLA TRYGGHET SOM EN RÄTTVISEFRÅGA	44
8. SATSA PÅ MILJONPROGRAMMET	50
9. PRIORITERA EUROPAPOLITIKEN	58
10. UNDERLÄTTA ENGAGEMANG OCH JÄMNARE MAKTFÖRDELNING	62
11. BIDRA TILL TILLIT OCH GEMENSAMMA GRUNDVÄRDERINGAR	68
12. SAMMANHÅLLNING ÄR EN GOD INVESTERING	74
REFERENSER	86

SAMMANFATTNING

Sverige har alltid förändrats. Dagens mångfald ger stora möjligheter, inte minst i en globaliserad ekonomi.

Samtidigt som mycket är positivt finns starka krafter som drar isär landet. Segregation och diskriminering på etnisk grund är alltför vanligt. Generell politik för jobb, bostäder och utbildning behövs för att minska klasskillnaderna, men det krävs även särskilda insatser för sammanhållning när befolkningen ökar snabbt och mångfalden ökar.

Många har gjort bra inlägg i debatten efter det stora flyktingmottagandet under hösten 2015. Den här rapporten är en översikt med längre tidsperspektiv, ungefär femton år. Under denna tid har det funnits ett stort antal goda initiativ, men satsningarna har varit för små. Under den borgerliga regeringstiden 2006–2014 ökade samhällsklyftorna och situationen blev svårare.

Nu behövs ett sammanhållet program mot segregation och för sammanhållning, med väsentligt större resurser än tidigare. Det handlar om etableringspolitik, om ökade investeringar för sammanhållning, regeländringar mot diskriminering, folkrörelsearbete och mycket mer.

Det krävs politiskt mod och förmåga att lyfta blicken – liksom när Sverige klarade urbanisering och välfärdsbygge efter andra världskriget, utbyggnaden av barnomsorgen och av modern infrastruktur som fjärrvärme, avloppsrening och tunnelbana.

Texten innehåller mer än 70 konkreta förslag inom områden som bostäder, jobb, utbildning, vård och omsorg, trygghet och upprustning av miljonprogrammet. Arbetet mot diskriminering och för en jämnare maktfördelning har en framträdande plats. Syftet är att skapa diskussion om dessa angelägna frågor. Det är bråttom att anta utmaningen och visa det politiska mod som behövs.

FÖRORD

Jag flyttade till Tensta år 1984. Vi i SSU Tensta och i den sjätte kretsen av SSU Stockholm drev ett omfattande ungdomsarbete kring Järvafältet, med teater, läger, närradio, film och politiska möten. År 1986 startade vi tillsammans med ett antal andra organisationer Rör inte min kompis-kampanjen kring Järvafältet som blev framgångsrik (mycket tack vare eldsjälén Juan Fonseca som då var föreståndare för Rinkeby Folkets Hus).

Uppväxtvillkoren för ungdomar i miljonprogrammets hyreshusområden har engagerat mig sedan dess, även om jag flyttade från Tensta år 1991. Jag har skrivit om ämnet i många år, varit med i ideell läsläsning kring Järvafältet, har goda vänner i Tensta. Under min tid på Aftonbladets ledarsida år 2002–2009 skrev jag många texter om insatser mot segregation och diskriminering och gjorde ett antal reportage från olika delar av Sverige.

Denna rapport har därför ett längre tidsperspektiv än den dagsaktuella debatten om flyktmottagandet under år 2015 och dess konsekvenser. Här finns både nyskrivna avsnitt och äldre texter från perioden 2003–2015. Fokus ligger på att motverka segregation och diskriminering på etniska grunder, men det är viktigt att åtgärderna är del av en samlad politik för social rättvisa och sammanhållning. Dit hör även uppväxtvillkor i glesbygd och mindre orter.

Bostäder, jobb och skola är några av ämnena. Varje kapitel består av bakgrund, förslag och en eller flera äldre texter. Det handlar i huvudsak om åtgärder nationellt och inom EU. Annat internationellt agerande behövs också men får inte plats här. Syftet är att ge en överblick över nödvändiga reformer. Utrymmet tillåter inte en utförlig beskrivning av varje åtgärd. Många av förslagen har jag skrivit mer omfattande om i andra sammanhang. Annat är nytt. Numera följer jag utvecklingen på min fritid. Denna text innehåller därför mina personliga uppfattningar.

Vissa förslag kan verka politiskt orealistiska på kort sikt, men vad är realism i dagens exceptionella läge? Svenska politiker har tidigare vågat göra systemförändrande reformer. Det måste till nu också.

Mats Engström | Stockholm juni 2016

1. INVESTERA FÖR SAMMANHÅLLNING

Ett Sverige som håller ihop – det handlar om klass, om att motverka skillnader i ekonomiska förutsättningar. Det finns också en etnisk dimension liksom det finns genderaspekter.

Därför behövs både generell politik och särskilda insatser för svenskar med utländsk bakgrund. Sociologen Joakim Vogel beskrev redan år 2002 risken för en ny underklass av flyktingar i en rapport från Statistiska centralbyrån.¹ Det är en risk som blivit ännu mer tydlig under senare år.

Sverige har alltid förändrats. Mångfalden ger stora möjligheter, inte minst i en globaliserad ekonomi. Samtidigt är det en utmaning att ta emot många människor som kommer till Sverige under en kort tidsperiod. Migrationsverket, socialtjänsten och andra ansvariga kan vittna om det efter hösten 2015. Aldrig förr har så många – 163 000 personer – sökt asyl i Sverige under ett år. När detta skrivs finns 180 000 personer i Migrationsverkets system, och 150 000 av dem väntar på besked.²

Statistiska Centralbyrån har skrivit upp sin befolkningsprognos. År 2020 kommer det att bo 739 000 fler människor i Sverige än i dag, enligt SCB. Migrationen står för 570 000 av dessa personer. Befolkningen passerar 11 miljoner år 2024, enligt prognosen³. Även om de exakta siffrorna är osäkra är det tydligt att Sverige står inför en stor befolkningsökning. Antalet barn och ungdomar ökar särskilt kraftigt. Politiken behöver förhålla sig till detta.

Regeringen har utvecklat etableringspolitiken för att underlätta en bra start i Sverige. Anslagen har ökat till yrkesutbildning, SFI och validering. Migrationsverket och andra berörda myndigheter har fått ökade resurser. Särskilda insatser sker för nyanlända elever. Fler åtgärder är beslutade eller på gång.

Ändå finns mer att göra. Ett intryck av de många initiativ som tagits genom åren är att de sällan är tillräckligt omfattande och långsiktiga. Sådana exempel finns nu också. Regeringens snabbspår för nyanlända är till exempel ett bra

---

1 DN, 14 okt 2002

2 DN, 9 april 2016

3 SCB, Sveriges framtida befolkning 2016-2060

arbetsätt, men hittills är antalet platser för få.

Fortfarande är regeringens fokus på den första tiden i Sverige. Etableringen behöver bli bättre, men det är också nödvändigt att bryta segregationen efter etnisk bakgrund. De krafter som håller isär människor är starka, inte minst på grund av marknadsorienteringen av skolor, hälsovård med mera under de senaste decennierna. Det gäller boendesegregationen, men också arbetsmarknad, skolor, hälsovård och så vidare. Utan en politik mot segregationen kommer de etniskt baserade klyftorna att öka när Sverige får betydligt fler invånare.

Sverige har klarat stora samhällsutmaningar tidigare. Miljonprogrammet underlättade för alla de människor som flyttade från landsbygd till städer. Utbyggnaden av barnomsorgen är en internationell förebild. Den fysiska riksplaneringen var en förutsättning för en god miljö.

Nu behövs politik för bättre flyktingmottagande och för att bryta segregationen. Generell politik för jobb, välfärd och skola är grunden, men det behövs också specifika insatser. Betydligt större resurser till språkundervisning och validering av kunskaper. Rejåla statliga investeringar i upprustning av miljonprogrammet och på skolor med svåra förutsättningar. Många kommuner gör stora insatser, men för att alla ska ta sitt ansvar krävs hårdare krav att planera för hyresbostäder och ta emot flyktingar.

Det handlar inte om "vi och dom från andra länder som ska integreras" utan lika mycket om Bromma som om Tensta. Att bygga framtidens Sverige måste vara ett gemensamt arbete för alla som bor här.

Tidigare texter

Sverige har förändrats sedan millennieskiftet. Segregationen var tydligt redan år 2000, men har förstärkts sedan dess. Nedrustningen av bostadspolitiken och utförsäljningen av allmännyttans hyreshus har bidragit till detta, liksom så kallade valfrihetssystem inom skola, vård och omsorg. Samtidigt har den offentligt finansierade välfärden inte klarat att erbjuda tillräckligt bra kvalitet åt en växande befolkning. Därför reagerade jag när Fredrik Reinfeldt i början av sin statsministertid ställde det civila samhället mot en stark offentlig sektor.

Knattarna fastnar i Reinfeldts stängsel

Vi tog en extrasväng genom Djursholm med minibussen, på väg till teaterlägret. Tonåringarna från Tensta-Rinkeby stirrade på lyxvillorna. "Kan det se ut så här i Sverige?" undrade en av dem.

Minnena från tiden i Tensta dök upp mellan Karl Bertil Jonsson och nyårsraketerna. Fredrik Reinfeldts jultal hade fastnat i huvudet.

Moderatledaren använde sin tid i basketlaget Tensta Tigers som exempel när han presenterade moderaternas Knattmiljard till idrotten.

”På basketplanen gjordes ingen skillnad på hudfärg eller bakgrund. Där gällde prestationen.”

Jag tänker inte raljera över hur ofta Tensta Tigers dyker upp i lanseringen av varumärket Reinfeldt. Det är bra att en moderatledare bär med sig sådana erfarenheter, även om familjen bodde i ett radhus i Bromsten och flyttade till Täby när Fredrik var tolv.

Det intressanta är hur den vuxne Fredrik knyter samman Tensta med budskapet från sin bok ”Det sovande folket” (1993). Där ställs den förkvävande välfärdsstaten mot medborgarnas egna initiativ.

Nu, liksom då, hänvisar Fredrik Reinfeldt till ideologen Hans Zetterbergs teser om det civila samhället. Enligt Zetterberg står striden mellan politikens makt och människors eget ansvar. Socialdemokratins förhatliga välfärdssystem passiviserar. Friheten måste återerövas genom att minska den offentliga sektorn.

Moderatledaren har tonat ned skildringarna av hjärndöda medborgare och talar inte längre om drastiska nedskärningar. ”Det civila samhället”, i Hans Zetterbergs tappning, ska i alla fall bli ett budskap fram till valet. Så måste både jultalet och andra utspel tolkas.

Möjligen har vice ordföranden Gunilla Carlsson fört in en ny dimension, lånad från de tyska kristdemokraterna.

Partiet är fortfarande marknadsliberalt men använder en social retorik för att mjuka upp budskapet. Att Gunilla Carlsson dessutom kramar fackföreningar och säger sig älska kollektivavtal är knappast en slump.

Men Tensta Tigers hade gissningsvis en skattefinansierad idrottsvall att träna i. Våra ideella teatergrupper kunde samlas i Rinkeby Folkets Hus, som socialdemokratin drivit fram medan moderaterna ville minska stödet till samlingslokalerna.

Skolorna kring Järvafältet har tuffa förutsättningar men får extra resurser genom att Stockholms stad omfördelar mellan stadsdelarna.

Det ökar chansen att ungdomarna engagerar sig. Folkrörelser och offentlig sektor måste stödja varandra, inte ställas i konflikt. Det ser inte Stockholmsmoderaterna, som vill minska omfördelningen.

Dessutom går det stängsel genom moderaternas civila samhälle. Det var inte långt från familjen Reinfeldts radhus i Bromsten till hyresvåningarna i Tensta. Desto längre är det mellan Tensta och Djursholm, eller varför inte mellan Rinkeby och Täby där Filippa Reinfeldt styr.

De borgerliga villakommunerna vägrar bygga hyresrätter och tar emot ytterst få flyktingar. Där ligger huvudansvaret för segregationen, inte hos en för stark offentlig sektor.

Partiet är fortfarande marknadsliberalt men använder social retorik för att mjuka upp budskapet

---

”

2. BRYT BOSTADSSEGREGATIONEN

Bakgrund

Sverige behöver minst 71 000 nya bostäder per år. Regeringens mål om 250 000 bostäder till år 2020 räcker inte. Ambitionsnivån behöver vara minst 426 000 under samma tidsperiod. Det skriver Boverket i sin rapport från år 2015, *Behov av bostadsbyggande*. Byggandet har varit för lågt under ett antal år och nu har dessutom antalet flyktingar ökat.⁴

Boverket har även lagt fram ett antal förslag för att underlätta boendet för nyanlända flyktingar. Bland dem finns omdebatterade åtgärder som att staten ska bygga modulbostäder och att Sverige ska införa ett system för socialt bostadsbyggande (social housing). Boverket vill också införa ett krav på alla kommuner att ha aktiv bostadsförmedling, där inte bara kötid utan också behov ska avgöra vem som erbjuds en lägenhet.⁵

Boverkets förslag illustrerar hur akut bostadsbristen blivit. Regeringen har tagit några bra initiativ men mycket mer behövs, inte minst för att ungdomar och nyanlända flyktingar ska kunna hitta ett lämpligt boende.

En omfattande forskaranalys av Stockholms län visar hur bostadssegregationen ökat sedan år 1995. Fattiga och rika skiljs alltmer från varandra, enligt rapporten *Segregation i Stockholmsregionen*. Skillnaderna mellan människor födda i Sverige och utrikesfödda ökar också. Utlandsföddas boendesegregation förstärks över tid. Synliga minoriteter bor i allt högre grad på platser där det redan finns många som redan har en motsvarande bakgrund. Nyligen anlända koncentreras i stor utsträckning till samma platser. Utvecklingen innebär att flyktingar från Mellanöstern, Somalia, Etiopien och Eritrea hamnar på ett fåtal platser i Sverige. Kontakterna mellan människor med olika bakgrund riskerar att minska ännu mer, konstaterar utredarna⁶.

---

4 Hem & Hyra, 1 apr 2015

5 Hem & Hyra, 3 nov 2015

6 RUF (2014)

Privata hyresvärdar har stor frihet i valet av hyresgäster. Även allmännyttiga bostadsföretag ställer i dag krav på betalningsförmågan hos hyresgäster som i praktiken kräver anställning eller a-kassa. Många flyktingar och låginkomstgare har svårt att uppfylla dessa krav. När hyresvärdarna genomför kostsamma renoveringar blir effekten alltför ofta att de med lägst inkomster tvingas flytta. Dessa faktorer bidrar till ytterligare segregation⁷.

Om Sverige ska hålla ihop krävs skarpa åtgärder för att minska bostadssegregationen. Sirin Kara och Tora Färnström sammanfattar situationen i sin rapport *Delade städer - om integration och etableringshinder på bostadsmarknaden* (Tankesmedjan Tiden 2015):

”Bostadsbehovet hos utrikes födda och resurssvaga har försumrats som en konsekvens av låg byggtakt i hyresrättssektorn, otillräckliga bostadsbidrag och höga hyror i nybyggda lägenheter. Dessutom har det faktum att organisationen av storstäderna sker utefter tillgångar skapat rumsliga avgränsningar mellan olika inkomstgrupper.

Följdeckterna av bostadsbristen har varit genomgående negativa. Väntetiden för nyanlända för vidare placering i kommun har exempelvis förlängts. Då Arbetsförmedlingen begär en folkbokföringsadress för att få söka arbete och vidare etablering försvåras även nyanländas situation på arbetsmarknaden av att individen inte kan finna ett hållbart boende. För landet i stort leder bostadsbristen till att arbetskraftens mobilitet hämmas. Om städer inte kan erbjuda tillgängliga bostadslösningar, innebär det att individer, trots hög nationell arbetslöshet måste tacka nej till arbete. På grund av rekryteringssvårigheter upplever vissa kommuner därför ett underskott av arbetssökande. I förlängningen bidrar det till sämre ekonomisk tillväxt och matchningsproblem på arbetsmarknaden.”

Kara och Färnström konstaterar med rätta att svaret inte bara kan vara att bygga fler hyresrätter:

”Då den svenska befolkningen växer som en följd av ett ökat flyktingmottagande krävs inte bara att hyressektorn expanderar för att tillgodose bostadsbehovet hos denna grupp. För att undvika att cementera existerande segregationsförhållande måste byggandet baseras på en medvetenhet om hur staden är ordnad efter resurser och upplåtelseformer. Detta för att motverka de allt växande bostadsklyftorna.”

Finns det tillräcklig politisk vilja att genomföra en sådan politik? Regeringen presenterade i januari 2016 en inriktning inför blocköverskridande samtal om en ny bostadspolitik⁸. Samtalen pågår fortfarande när detta skrivs.

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

- ♦ Se till att fler kommuner underlättar byggande av hyresrätter, bland annat genom att villkora statsbidrag med sådana åtgärder. Skärp bostadsförsörjningslagen så att staten kan införa ekonomiska sanktioner mot kommuner som vägrar utarbeta bostadsförsörjningsplaner för att öka byggandet tillräckligt, och genom ett starkare mandat till länsstyrelserna att förhandla med kommunerna i sådana frågor. Förenkla planprocessen och ge byggherrar ökade möjligheter att överklaga kommunala nej till byggande i regioner med bostadsbrist.
- ♦ Förbättra de ekonomiska förutsättningarna för att bygga hyresrätter. Öka investeringsstödet för hyresrätter samtidigt med åtgärder för ökad konkurrens i bostadsproduktionen. Följ Göteborgs exempel och bilda fler kommunala byggbolag.⁹ Utred förutsättningarna för statliga/regionala byggföretag i offentlig ägo.
- ♦ Använd de allmännyttiga bostadsföretagen mer aktivt. Kommunerna har tagit ut miljardbelopp från allmännyttan genom åren, nu är det hög tid att återinvestera. Genomför Boverkets förslag från år 2012 om att använda EU:s regelverk för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse för att kommunerna ska kunna gynna bostadsbyggande mer aktivt.
- ♦ Ta fram förslag om en svensk modell för "social housing", med inspiration från Österrike. Det betyder inte "fattigboende" utan går att förena med bra lägenheter i attraktiva nya områden liksom med förnyelse av befintligt bostadsbestånd.
- ♦ Skriv in tydliga mål om mångfald och åtgärder mot segregation i plan- och bygglagen (PBL). Använd lagstiftningens befintliga möjligheter mer aktivt i kommunernas planarbete för att minska segregationen.

---

7 DN, 13 jan 2016

8 Sveriges Radio, 25 juni 2015

- ♦ Förbättra regeringens dialog med kommunerna, bland annat genom att bostadsministern reser runt mer aktivt och genom möten liknande konferensserien "Sverige tillsammans" 2015/2016. Komplettera anvisningslagens regler om att alla kommuner ska ta emot flyktingar med effektiva ekonomiska sanktioner mot kommuner som inte lever upp till detta ansvar.
- ♦ Reformera systemet för eget boende, EBO, i linje med Södertälje kommuns förslag om VEBO¹⁰.
- ♦ Lös akuta behov för den senaste tidens stora flyktingmottagande på ett långsiktigt hållbart sätt. Investeringsstöd för prefabricerade modulbostäder kan vara nödvändigt, liksom statligt stöd för eget byggande och köp av fastigheter från Migrationsverkets sida, men utarbeta snabbt krav för en rimlig kvalitet i sådant boende och planera för även andra behov som ungdoms- och studentbostäder. Pröva Vänsterpartiets förslag om en tillfällig statlig bostadsförmedling där privatpersoner kan anmäla intresse för att hyra ut fritidshus eller rum och få en premie för detta.
- ♦ Förbered ett bostadssocialt program med stabiliseringsåtgärder för att möta en eventuell prisnedgång på bostadsrätter om varningarna kring "bostadsbubblan" besannas. Ett inslag i ett sådant program kan vara att återköpa bostadsrätter i attraktiva områden som tidigare sålts ut, och hyra ut dem genom obligatorisk bostadsförmedling som även har ett mångfaldsmål. Det är ett fördelningspolitiskt bättre alternativ än traditionell krishantering som i början av 1990-talet – då alla boende måste betala effekterna av de spekulationsvinster som vissa bostadsrättsinnehavare och småhusägare gjort.

Tidigare texter

Särbehandling av svenskar med utländskt klingande efternamn är ofta smygande. Rädslan för det som uppfattas som främmande får människor att bygga murar. De består sällan av betong och taggtråd, snarare av exkluderande sociala koder, krångliga regler och höga marknadspriser.

Jag har sällan fått så starka läsarreaktioner som efter följande text om hur Ekerö kommun utestänger flyktingar. "Du verkar inte ha förstått varför vi betalat så mycket för att flytta hit", skrev en läsare. "Det är ju just för att slippa mångkulturen", fortsatte han.

---

9 *Ibid.*

Nästa text handlar om Östberga där jag växte upp och om ett par grannstadsdelar: Stureby, Årsta. Det är en del av centrala Stockholm där avståndet i meter inte är så långt mellan människor med olika förutsättningar, men de osynliga gränserna ändå skiljer dem åt. Utförsäljningen av allmännyttan gjorde inte situationen bättre. Jag har också skrivit om hur skolorna i stället för att bidra till sammanhållning snarare ökar segregationen: med bussning till religiösa friskolor i andra delar av Stockholm och med krånglig antagning till ”profilklasser” som kan avskräcka föräldrar med utländsk bakgrund.

Folkpartiets kluvna tungor om flyktingar

De stora trähusen paraderar rad på rad. Oftast blänker en Volvo eller Saab bredvid gräsmattan. Strax intill vilar sig en fransk eller japansk småbil.

Det nybyggda villaområdet vid Mälarens strand är attraktivt, priserna höga. Två bilar är en del av livsstilen. På brevlådorna står ursvenska namn, inget jag ser klingar arabiskt, somaliskt eller persiskt.

”Ekerö kommun är en av Sveriges snabbast växande kommuner”, läser jag i en utvärdering från den borgerliga alliansen som styr. Politikerna berättar inte att ytterst få av de nya invånarna kommer från andra länder.

De senaste fem åren har Ekerö sammanlagt tagit emot 24 flyktingar, enligt Integrationsverkets statistik.

Det är en person per tusen invånare. Botkyrka kommun har välkomnat tio gånger så många i förhållande till sin befolkning, Södertälje betydligt fler.

Barnen på Ekerö blir förlorare som inte får möta andra kulturer. Den lokala tidningen E-nytt berättar om ett undantag. När Yazmine Nour började undervisa på Träkvista skola undrade barnen varför hon var brun och varför hon inte hade Tarzankläder på sig. Yazmine Nour ser sitt läraryrke som en möjlighet att förebygga fördomar när barnen fortfarande är små. Ekerö kommun tycker däremot inte att det behövs någon särskild satsning mot rasism.

Kommunledningen på Ekerö är inte ensam om att smita från sitt samhällsansvar. Danderyd har bara tagit emot en handfull flyktingar på fem år, samma sak i Vaxholm. Moderatstyrda Vellinge utanför Malmö smällde igen dörren för länge sedan. Familjen Reinfeldts Täby sköter sig inte så mycket bättre.

Alla är rika kommuner med borgerligt styre. Folkpartiet, som berömmar sig för en generös flyktingpolitik, är med och styr i flera av dem. Hur stämmer det med högtidstalen som kommer att hållas på partiets landsmöte?

Kommunledningen på Ekerö är inte ensam om att smita från sitt samhällsansvar. Danderyd har bara tagit emot en handfull flyktingar på fem år.

Agerandet är både osolidariskt och dumt. Vad händer med Sverige om segregationen förstärks?

Tror de ledande politikerna i Ekerö, Danderyd och Vellinge att deras kommuner är isolerade från samhället i övrigt? Vem ska jobba på de rika kommunernas vårdcentraler och äldreboende i framtiden, när behovet av omsorg ökar?

Visst vill många flyktingar bo nära släktingar och vänner. Men idag finns inte ens valet att bosätta sig i de rika kommuner som vägrar bygga hyresrätter.

Nya grupper utan anknytning till bekanta i Sverige hamnade ändå i förorter som redan hade en hög andel invånare med utländsk bakgrund. Många somalier bosatte sig i Rinkeby, inte i Täby eller på Ekerö. Det gjorde inte situationen i skolorna enklare.

Det är bra att många i Sverige engagerat sig för en generös flyktingpolitik. Nu är det dags att också sätta press på de kommuner som inte tar emot de nyanlända.

Folkhem Produktion AB heter ett av de bolag som skapar Ekerös nya bostäder. Inget ont i skickliga arkitekter och byggare.

Men så länge de välmående kommunerna utestänger flyktingar klingar ordet folkhem falskt.

Aftonbladet 18 augusti 2005

Snart blir Stockholm ett reservat för rika

Jan Björklund tog Östberga i södra Stockholm som exempel när han valdes till folkpartiets ordförande. Nu får hyresgästerna köpa sina hus, berättade Björklund på stämman. En seger för alliansens politik mot segregationen.

Ja, fler bostadsrätter har det blivit i miljonprogramshusen. Jag tittar in i några av portarna. Där sitter anslag om ombildningarna, påfallande ofta undertecknade av de mäklarfirmor som gjort en bra slant på affärerna.

Det tar tio minuter att köra bil från Östberga till Stockholms city en dag utan köer. Förr eller senare blir lägenheterna riktigt attraktiva.

Frågan är vem som bor kvar då. Hur det går med månadsavgifterna när de slitna husen måste renoveras återstår att se.

Men bryter ombildningarna verkligen segregationen, som de borgerliga politikerna hävdar?

Östberga har redan många bostadsrätter. Problemet är den osynliga men skarpa gränsen mellan HSB-föreningen i den gamla delen och Nya Östberga med hyresrätter. Den som vill ha bättre sammanhållning kan börja med att knyta ihop de olika delarna bättre.

Integration handlar också om var det byggs hyresrätter för dem som inte kan låna miljoner till en ny bostad.

Nära Östberga ligger det trendiga Årsta. Det moderata stadsbyggnadsrådet Mikael Söderlund satte stopp för nya hyresrätter där, på en väg som blivit överflödigt när Södra länken öppnat.

I stället planerar allianspartierna att fylla den gröna lungan Årstafältet med hus. "Till övervägande delen bostadsrätter", som det heter i förvaltningarnas tjänsteutlåtande.

Hyresrätterna ska kanske byggas någon annanstans?

Jag tar en vårpromenad mot det välmående Stureby. Fågelkvittret blir starkare när jag närmar mig villaträdgårdarna.

Den gamla eken som varit traktens favoritklätterträd är nu inhägnat av ett privat staket. Här och där har nya småhus växt upp med lika prunkande blomplanteringar som vid de äldre grannvillorna.

De hyresrätter som funnits i Stureby försvinner i snabb takt. För ett halvår sedan var trapphusen fulla av Hyresgästföreningens kallelser till protestmöten. Nu konstituerar sig styrelserna i de nya bostadsrättsföreningarna, även här med benäget bistånd av mäklarfirmorna.

"Vi behöver en större uppblandning av boendeformerna", sa Mikael Söderlund till Svenska Dagbladet i lördags. För moderaterna betyder det sällan fler hyresrätter i rikare stadsdelar.

Statistiken talar samma språk som min promenad. Andelen nya hyresrätter i huvudstaden faller snabbt. Söderlunds "uppblandning" är nyspråk för att bara den som har råd med en bostadsrätt ska kunna bo i Stockholms stad.

Nyligen presenterade länsstyrelsen i Stockholm årets bostadsenkät. De flesta av länets kommuner berättar att det är brist på bostäder. Ungdomar och flyktingar är två grupper som har svårt att hitta tak över huvudet.

Var ska de bo? Tydligt inte i Stockholms stad.

Kanske ökar det allianspartiernas chanser att vinna kommande val. Men Jan Björklunds och Mikael Söderlunds högtidstal om att bryta segregationen passar bättre på partimöten än i verkligheten.

3. BRA SKOLA OCH UPPVÄXTVILLKOR

Bakgrund

Att alla barn och ungdomar ska ha rätt till en god uppväxtmiljö är både en principiellt viktig fråga och bra för samhället i stort. Det har skett stora förändringar under de senaste decennierna, både i skolan och när det gäller uppväxtmiljöerna mer generellt. Att många elever går ut grundskolan utan behörighet till gymnasiet är skrämmande. Dåliga resultat i bland annat matematik och språk är ett annat oroande tecken.

Anne-Marie Lindgren analyserar situationen i rapporten *Varför växer skillnaderna? Rapport om sjunkande resultat i en segregerad skola*. Genomsnittligt svaga skolresultat i vissa skolor beror både på socioekonomiska faktorer och på bostadssegregationen, konstaterar hon och beskriver utvecklingen de senaste decennierna:

”Boendesegregationen, som är på en gång etnisk, ekonomisk och social, skapar drastiskt olika förutsättningar för skolorna. Kommunaliseringen av grundskolan innebar i sig själv en öppning för lokala variationer, som kan ha fått som (oavsiktligt) resultat att likvärdigheten minskat, och till det kommer att skillnader i ekonomiska resurser också kan få negativa följder. Friheten att välja skola – som gäller både för kommunala och fristående skolor – har också betytt att olika skolor för att hävda sig i konkurrensen väljer att profilera sig på ett sätt som – också avsiktligt – minskar likvärdigheten. Samtidigt har valfriheten bidragit till en ytterligare ökning av den sociala skiktning boendesegregationen skapar.

Och förändringar i skolornas sätt att arbeta har missgynnade elever ur mindre studievana miljöer.

Alla dessa faktorer lyfts fram i Skolverkets utvärdering *”Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?”* från 2009. Men till dem bör man lägga de växande ekonomiska och sociala klyftorna i Sverige, som skapar allt större skillnader i barns uppväxtvillkor. Visst ska skolan motverka ojämlikheterna i samhället, men det är ofrånkomligen också så att ojämlikheterna påverkar skolan.”

Det räcker inte med att förbättra pedagogiken, även om det också kan vara angeläget. Anne-Marie Lindgren föreslår en rad satsningar på bland annat högre personaltäthet, skolbibliotek, tillgång till datorer och organiserad läxläsning. Föräldrarnas utbildning och engagemang i barnens studier har stor betydelse, och skolorna bör hitta bättre sätt att samarbeta med föräldrarna i socialt utsatta områden. Med fokus på miljonprogrammets hyreshusområden konstaterar hon:

”Givetvis kan man inte låta problemen i de missgynnade områdenas skolor förbli obehandlade i avvaktan på att bostadssegregationen ska upphöra!”

Anne-Marie Lindgrens analys är klok. Kanske är den allra viktigaste uppgiften att skapa ett sammanhållet skolsystem igen. Vi är på väg tillbaka till det gamla Sveriges uppdelning i olika skolor för arbetarbarn och för de som har gott om pengar, men nu med tydliga etniska förtecken. Det behövs även ett antal andra reformer, från förskola till första jobbet. Här följer några förslag.

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

- ♦ Att bekämpa barnfattigdomen behöver stå högt på den politiska dagordningen. Det handlar naturligtvis om jobb, men också om att fortsätta på regeringens väg med höjda barnbidrag, sänkta kostnader för glasögon till barn, billigare medicin och så vidare. Inget barn ska behöva förlora chansen att bli läkare eller civilingenjör för att föräldrarna inte har råd att betala en ny räknedosa eller skoldator.
- ♦ Den svenska förskolan är ett internationellt föregångsexempel. Många förskolelärare gör fantastiska insatser. Det behövs större resursförstärkningar för att möta behoven hos många nyanlända barn. Det är också angeläget att hindra religiösa inslag som begränsar framför allt flickors möjligheter.
- ♦ Investera mer för bättre skolor. Det är bra att regeringen tagit fram reformer som innebär att kommuner måste fördela resurser till skolorna efter behov, och att staten satsar extrapengar på skolor med svåra förutsättningar. Men de förstärkningar som hittills gjorts är otillräckliga när så många elever kommer till skolornas högre årskurser utan att kunna svenska. Det behövs både särskilda satsningar på skolor i miljonprogramsförorter och i mindre tätorter där framför allt killar med arbetarklassbakgrund har låga skolresultat. En fråga som bör uppmärksammas är det kraftigt ökade behovet av undervisning i svenska för nyanlända i gymnasieålder.

- ♦ Det fria skolvalet måste ses över. Flera analyser visar att systemet förstärker segregationen.¹¹ Vinstintresset behöver brytas och kommunerna få ett större inflytande över etableringen av nya friskolor. Det bör finnas ett mångfaldsperspektiv i tillämpningen av närhetsprincipen, så att upptagningsområden i största möjliga utsträckning innehåller både rikare och fattigare områden. När det gäller gymnasieskolan bör statens inflytande öka och resursfördelningen bli mer effektiv. Socialdemokraten Erik Nilsson föreslog¹² i april 2014 bland annat regionala gymnasiestyrelser med planeringsansvar för alla gymnasieskolor, både kommunala och fristående. Sådana gymnasiestyrelser kan sköta antagningen till gymnasieskolan och bestämma hur många elever som respektive skola maximalt kan ta emot på de olika programmen. Syftet skulle bland annat vara att säkerställa ett komplett utbud av gymnasieprogram med en rimlig regional spridning. Närhetsprincipen skulle vara styrande om det finns fler sökande än platser. Resursfördelningen mellan gymnasieskolorna kan bland annat ta hänsyn till föräldrars utbildningsbakgrund och antal nyanlända elever.
- ♦ Ett av de första stegen bör vara att ändra skollagen så att även friskolor måste ta emot nyanlända elever. Dagens kösystem blir i praktiken en mur som utestänger flyktingbarn.¹³

Barn som kommer till Sverige under skolåren är ofta ambitiösa, men det är svårt att nå kunskapsmålen utan att kunna tillräcklig svenska och, ibland, engelska. Många har dessutom svåra minnen från krigsområden och flykt. Nyanlända elever (som varit mindre än fyra år i Sverige) har i genomsnitt nästan 100 meritpoäng mindre när de går ut grundskolan än elever födda i Sverige. Tre av fyra nyanlända elever som lämnade årskurs nio läsåret 2013/14 saknade behörighet till gymnasieskolans nationella program.¹⁴

Vissa skolor tar emot många nyanlända elever. I 26 svenska skolor var minst var femte elev nyanländ under läsåret 2013/14, enligt en LO-rapport. Däremot hade var tredje skola i Sverige ingen nyanländ elev över huvud taget. Mer än hälften av landets kommuner hade mindre än tio nyanlända elever som gick ut grundskolan sommaren 2014.¹⁵

11 Erik Nilsson (2014) Reflektioner efter PISA – vad ska vi göra då?

12 DN, 9 feb 2016

13 Sveriges regering (U2015/03774/S)

14 Dagens Samhälle, 27 aug 2015

15 Skolvärlden, 15 dec 2015

16 Sveriges regering (Dir 2015:122)

Regeringen har avsatt särskilda pengar till skolor med många nyanlända elever¹⁶ och ser över resursfördelningssystemet, men det räcker inte. Regeringen¹⁷ har föreslagit förändringar så att fristående skolor kan ta emot nyanlända även om de inte har tillräcklig kötid. Detta bör skärpas till ett krav för att få statsbidrag. Borgerliga partiets motstånd¹⁸ mot förslaget passar illa med den migrationspolitik som regeringen Reinfeldt förde.

- ♦ Ställa krav på alla skolor att uppnå mångfaldsmål och att till exempel redovisa skälen för att inte ha minst 10 procent elever med utländsk bakgrund.
- ♦ Dra in statsbidragen till religiösa friskolor (inklusive förskolorna) Skärp inspektionerna av friskolor och genomför fler oanmälda sådana. Varför ska vi ha hårdare tillsynsregler när det gäller konkurrensbegränsningar än när det gäller tjejers och killars uppväxt? Använd nätet för att ta emot anonyma berättelser om förtryck från skolledningarna om klädval och sexualitet.
- ♦ Öka läraryrkets attraktivitet genom ytterligare kompetenssatsningar och höjda löner. Följ upp om bättre ekonomiska förutsättningar för deltagande i Läraryftet verkligen ger effekt, skärp annars kraven på huvudmännen.
- ♦ Öppna för fler vuxna i skolorna. Gör det enklare för pensionerade lärare att bidra till undervisningen, inte minst i förberedelseklasser för nyanlända elever. Stöd försök där vuxna med utländsk bakgrund utan svensk lärarexamen kan bidra i skolorna som vuxenstöd och extralärare.
- ♦ Ge Skolverket i uppdrag att analysera genderaspekterna av en majoritet pojkar i skolornas årskullar födda 1998–2002 på grund av det stora antalet ensamkommande barn, och föreslå eventuella åtgärder (till exempel stöd till tjejgrupper i skolor med hög andel killar).
- ♦ Satsa på öppen fritidsverksamhet som fritidsgårdar och parklekar. Uppvärdera fritidsledarna i lön och genom att inrätta högskoleutbildningar (jämför förskollärare). Se till att alla kommuner tar fram fritidspolitiska program.
- ♦ Genomför ett särskilt program för uppväxtmiljöerna i mindre tätorter och glesbygd – inklusive fler samlingslokaler, efterfrågestyrd kollektivtrafik,

snabbt bredband i bibliotek och skolor, reformer som underlättar rörlighet, till exempel bättre ekonomiska möjligheter att ta körkort.

- ♦ Ge alla unga chansen till stöd när de mår dåligt. Satsa mer på barn- och ungdomspsykiatri, som trots regeringens förbättringar är kraftigt underfinansierad.
- ♦ Följ upp kraven på kommuner att aktivt söka upp de tiotusentals ungdomar som varken studerar eller arbetar – det räcker inte med en nationell samordnare för ”unga utanför”. Stärk myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors mandat.
- ♦ Inför en moderniserad värnplikt med både militära och civila inslag för killar och tjejer, av säkerhetspolitiska skäl men också för att skapa bättre sammanhållning och vägar in på arbetsmarknaden.
- ♦ Återinför och öka stödet till ideell läxhjälp för gymnasieelever. Den verksamhet som bland annat Mattecentrum bedriver betyder mycket för elever vars föräldrar inte kan ge tillräckligt stöd med svåra gymnasiekurser.

Tidigare texter

Det finns ofta en stark drivkraft hos barn och ungdomar som kommer till Sverige från andra länder. Jag har träffat många smarta och kloka tjejer och killar genom åren som vill bli läkare eller experter på cybersäkerhet. När jag besökt platser som Kramfors, där jag har egna rötter, berättar skoleleverna om sina drömmar: hockeyproffs, eller designer i London. Alla dessa ambitioner för framtiden är en styrka för Sverige.

Men jag har också mött så många lärare och ungdomsledare som kämpar med små resurser och svåra förutsättningar. Plötsligt kommer många nya elever mitt under terminen, ibland med traumatiska minnen från konfliktzoner. Skolornas resurser har inte varit anpassade till detta. Valfrihetssystemen har ökat segregationen. De elever, lärare och ungdomsledare som gör fantastiska insatser förtjänar bättre stöd från samhället.

På nästföljande sidor presenteras tre av många texter i detta ämne.

Stolthet och pengar bryter utanförskapet

MALMÖ

”Möllevångsskolan är bäst!” Ett tjog lärare i färggranna hattar sjunger in den nya skolan. Eleverna hejar med i refrängen.

Ordningen bryts när artisten Timbuktu har rivit av sin nya låt. Killarna i femman rusar fram för att få autografer.

Tjejerna med huvudduk stannar på sina platser. Timbuktu försvinner snabbt men hinner med en hälsning:

– Ni har en fruktansvärd tur här som får lära känna så många olika människor. Ta vara på det.

Hiphopstjärnor i all ära, men jag blir mest imponerad av lärarna. Inte över körsången i första hand utan över engagemanget. Några krönikörer skulle ironisera över kända sånger om att alla har lika värde och bor på samma jord. Det gör inte jag. Jag blir glad över all skolpersonal runtom i Sverige som gör ett fantastiskt jobb och som står för läroplanens demokratiska värderingar.

De kämpar ofta mot en tuff verklighet.

– Vi har skolor i Sverige där nästan 100 procent av eleverna klarar kraven, säger skolminister Ibrahim Baylan tidigare på dagen. Och så har vi skolor där bara hälften gör det. Det är inte acceptabelt.

Ibrahim Baylan börjar Malmöbesöket på Pauliskolan. Där berättar han sin egen historia. Hur familjen kom till Sverige från Turkiet och hamnade i Fittja söder om Stockholm. Hur han gick ut Botvidsgymnasiet mitt i 1990-talskrisen och länge jobbade som diskare.

På lunchen pratar han om att steka hamburgare med eleven Mona Rodbay, som ibland jobbar extra i familjens gatukök. Jag undrar vad folkpartiets Jan Björklund vet om att stå timme efter timme i stekoset.

Mona Rodbay är en av deltagarna i Malmös fadderprojekt, ett samarbete mellan näringslivet och kommunen. Hon har fått praktisera på SEB. Nu har Mona Rodbay bestämt sig för att läsa internationell ekonomi på högskolan.

Fadderprojektet är ett av skälen till att Pauliskolan fått Malmö stads integrationspris. När Ibrahim Baylan presenterar regeringens satsning på förortsskolorna lyfter han fram de goda exemplen. Ny pedagogik, som i Tensta gymnasium. Mer undervisning på elevernas modersmål, som på Krokbäcksskolan. Öppenheten mot omvärlden, som på Pauliskolan.

Regeringen anslår 225 miljoner kronor för att sprida goda skolexempel. Det är utmärkt.

Nästa steg borde vara att göra samma sak på andra områden. Pengarna till den tidigare storstadssatsningen mot utanförskapet är slut. Nu behövs nya statliga

miljoner, men mer målinriktat än förra gången.

Lyft fram de goda exemplen. Eldsjälarna. De sociala uppfinningarna. Det kan gälla vägar in på arbetsmarknaden. Eller upprustning av slitna bostadsområden där hyresgästerna får vara med och bestämma. Jämställdhetsprojekt. Bryggor mellan förorter med mångfald och etniskt fattiga villaområden.

Det vore ett bra sätt att möta folkpartiets demagogi om "Utanförskapets Sverige". Och den verklighet som Ison och Fille beskriver i låten Håll huvet högt:

*"Vi är dom uppväxta barnen
från delade staden
som tuggar galet o lever för dagen
För ingen lovas en annan dag
ingen lovas den chans
som någon annan gavs".*

Aftonbladet 16 februari 2005

Glöm inte förorten när jobben försvinner

Snön föll och vinden blåste kallt när Socialdemokraterna i måndags drog igång kvällsvandringar i Tensta. Mona Sahlin och ett 30-tal andra vuxna gick runt för att öka tryggheten.

Det behövs. Tensta centrum blir öde tidigt på kvällen när köpcentrumet stänger. Förutom när ett fåtal av ungdomarna bråkar eller tänder eld. Då kommer polisen. Och medier.

Mona Sahlin fick höra just det från en av killarna på fritidsgården Blå huset.
– Kan ni inte komma ut för att i stället se att alla här ute kan bli diplomater. För vi kan allt om världens konflikter, vi vet allt om vad som sker runt om i världen.

Jag frågade Mona Sahlin hur Socialdemokraterna vill öka tryggheten. Hon svarade med att upprepa förslaget om ett "miljardprogram för miljonprogrammet", från sitt sommartal i Botkyrka 2007. Det kan minska arbetslösheten, menade hon, liksom trångboddheten.

– De som vill bli diplomater, de har det inte lätt att plugga när de inte har en millimeter att göra läxorna på hemma.

Sahlin menar också att "miljardprogrammet" kan minska otryggheten.

– När man måste upprusta ett område som Tensta, då handlar det inte bara om det fysiska, utan också om var man kan gå säkert, hur ser man till att även tjejerna går till ungdomshuset.

Mona Sahlin har varit mer i miljonprogrammets hyresområden än de flesta rikspolitiker.

På samma sätt som Barack Obama mobiliserade de amerikaner som inte brukar gå och rösta så är Mona Sahlins engagemang en tillgång för Socialdemokraterna. Oavsett om de politiska journalisterna orkar åka ut till Tensta eller ej.

Enligt Ungdomsstyrelsen finns det 90 000 unga mellan 20 och 25 år som under ett helt år vare sig arbetat eller gått på någon utbildning.

Uppväxtvillkoren avgör hur framtidens Sverige ser ut. Ändå är jag rädd att ungdomarna glöms bort när den öppna arbetslösheten rusar mot rekordnivåer och a-kassorna töms på pengar. Vem bryr sig om dem som aldrig kommit in på arbetsmarknaden?

Risken är att arbetet mot segregationen kommer i skymundan av den ekonomiska krisen.

Samtidigt har vi ett historiskt högt flyktingmottagande. Alla som kommer hit har rätt att få en bättre start i Sverige än de scener som nu utspelas och som beskrievs skickligt av Maciej Zaremba Dagens Nyheter.

Socialdemokratin har sin del av ansvaret. Det är till exempel obegripligt att Sverige så länge saknat en samlad strategi för att ta hand om barn som kommer till den svenska skolan från utlandet.

Den borgerliga regeringen har gjort det värre genom att dra in pengarna till de skolor som har sämst förutsättningar. Och genom Mats Odells bostadspolitik, som satt tvärstopp för nya hyreslägenheter. Tala om att öka trångboddheten.

Ibrahim Baylan är ett av de få statsråd som verkligen gjort något för ungdomarna i miljonprogrammets hyreshus. Rektorererna i förorterna talade lyriskt om "Baylanpengarna" till fler vuxna i skolorna.

Jag har hört Baylan diskutera bästa sättet att steka hamburgare med gymnasieelever i Malmö. Han har, liksom de, stått i stekoset rätt många timmar.

Det är ingen dålig merit för en partisekreterare. Förhoppningsvis kan Baylan och Sahlin gemensamt se till att det finns med en rejäl satsning på ungdomarna i förorterna när Socialdemokraternas ledning presenterar sina förslag inför höstens partikongress. Risken är annars att Sahlins löften i Botkyrka bantas bit för bit av Socialdemokraternas egen budgetavdelning.

Alliansen blundar för verklighetens ungdomar

Verklighetens folk. Det var kristdemokraternas devis, åtminstone i början av valrörelsen.

Jag undrar om alliansen ser verklighetens ungdomar.

I kvällens TV-debatt talar Björklund och Reinfeldt om de teoretiska ämnena som hela förklaringen till att så många ungdomar inte klarar gymnasiet.

Under snart två år har jag träffat otroligt duktiga ungdomar i Tensta på läxläsningen vi driver där. Inte är det brist på teoretisk förmåga som är det stora hindret för tonåringarna i förorterna.

Det är trångboddhet. Ofullständiga kunskaper i svenska för den som kommer hit lagom till högstadiet. Klassklyftor och arbetslöshet.

Ändå finns det så många begåvade ungdomar som tar sig vidare. Liksom min pappa gjorde i det fattiga Ådalen en gång i tiden. Det är en av socialdemokratiens stora framgångar.

Man kan ha olika lösningar på skolans problem. Visst borde även socialdemokratin ha gjort mer för förorternas ungdomar.

Men när alliansen skyller på teoretiska ämnen istället för att se verklighetens ungdomar så är det ett bevis på en annan människosyn. Det är betydligt allvarigare.

Bloggtext 16 september 2010

4. ALTERNATIV TILL LÅGA LÖNER

Bakgrund

Sverige klarar sig inte utan arbetskraft med utländsk bakgrund. Det räcker att se på vården och omsorgen. Svenskar födda utanför Norden är överrepresenterade även i en rad andra yrken, som fabriksarbetare, städare, slaktare, bagare samt köks- och restaurangbiträden.

Det är yrken där arbetsmiljön ofta är tuff. Segregationen på arbetsmarknaden innebär att utlandsfödda gör många slitsamma jobb till låg lön. Det är viktigt att hålla i minnet när mycket av debatten handlar om den i och för sig angelägna frågan om hög arbetslöshet i vissa invandrargrupper.

Den svenska arbetsmarknaden har förändrats kraftigt sedan millennieskiftet, särskilt under den borgerliga regeringstiden 2006–2014. Christer Persson har beskrivit utvecklingen i ett antal rapporter åt Tankesmedjan Tiden, bland annat *Arbetslinjen krokmar* (2013). Den borgerliga arbetsmarknadspolitiken har misslyckats och massarbetslösheten är på väg att cementeras, heter det bland annat i rapporten.

För närvarande är det hög efterfrågan på arbetskraft i Sverige, men det är fortfarande svårt för många med utländsk bakgrund och låg utbildning att få jobb. Regeringen skapar tillsammans med arbetsmarknadens parter och Arbetsförmedlingen särskilda snabbspår för nyanlända i ett stort antal yrkesgrupper.¹⁹ Ännu så länge är dock omfattningen liten i förhållande till antalet nyanlända.²⁰ Vissa fackförbund som Byggnads har valt att ställa sig utanför.²¹

LO-utredaren Ulrika Vedin konstaterar i rapporten *Etablering i skuggan av hög arbetslöshet* (LO 2015) att klass, kön och etnicitet hör ihop om man ska beskriva

---

18 Sveriges regering, 3 jun 2016

19 DN, 13 feb 2016

20 SVT, 15 okt 2015

utmaningarna på arbetsmarknaden. Hennes omfattande analys av statistiken visar att färre än var tredje förgymnasialt utbildad utrikesfödd kvinna som varit i Sverige i högst tio år är sysselsatt, att jämföra med 90 procent av eftergymnasialt utbildade kvinnor födda i Sverige och vars bägge föräldrar också är födda här. Mönstret är likartat både vad gäller sysselsättning/arbetslöshet och tidsbegränsade anställningar samt deltidsarbete. Etableringen på arbetsmarknaden är svagast för människor födda utanför Sverige och som varit här kort tid, och starkast för de som är födda i Sverige med två föräldrar som också är födda här. Ulrika Vedin föreslår i rapporten ett kunskapslyft med två delar. Det ena är att bidra till att fler får gymnasiekompetens och det andra är att förbättra validering och komplettering av högre utbildning.

Svenskt Näringsliv och andra som vill ha en låglönemarknad använder flyktingsituationen för att driva sina teser. Ändå är det ont om fakta som stödjer tesen att försämrade arbetsvillkor skulle vara den trollformel som löser problemen med utanförskap och segregation.

Sverige klarar sig inte utan utländsk arbetskraft

I stället behövs ett samlat program för fler jobb och bättre vägar in på arbetsmarknaden. När det gäller svenskar med utländsk bakgrund har regeringen tagit ett antal bra initiativ under år 2015, men mer behövs. Jesper Bengtsson har uttryckt det bra efter att först ha kritiserat de borgerliga förslagen om låglönejobb:

”Vi måste helt enkelt vara beredda på en massiv satsning på utbildning, beredskapsjobb, lärlingssystem och andra insatser. Annars kommer en låglönemarknad att uppstå ändå, vid sidan av den ordinarie arbetsmarknaden.”²²

Därför är det positivt att IF Metall nu prövar om yrkesintroduktionsmodellen även kan gälla nyanlända flyktingar, för att ta ett exempel.²³

²¹ Tankesmedjan Tiden, 15 feb 2016

²² Arbetet, 26 feb 2016

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

- ♦ Bygg ut jobsatsningarna. Behoven är stora inom den skattefinansierade sektorn, som vård och omsorg (se avsnitt 12 om finansiering). Regeringens tio miljarder till kommunerna och initiativ om beredskapsjobb inom statlig sektor är en god början men mer behövs.
- ♦ Investera i infrastruktur, bostäder och andra långsiktiga samhällsbehov som ger tillväxt. LO:s förslag om ett större investeringsprogram är en bra inspirationskälla.
- ♦ Gör ett större kunskapslyft. Regeringens satsningar på komvux och folkhögskolor är utmärkta men behöver bli större.
- ♦ Motverka diskriminering (se avsnitt 5).
- ♦ Genomför löftena om traineejobb, extratjänster och ungdomsgaranti. Låt ungdomsgarantin omfatta även ungdomar som inte är registrerade som arbetssökande men som saknar sysselsättning, i linje med vad Stefan Löfven lovade våren 2014.
- ♦ Sätt ordentlig press på ansvariga för snabb validering – inklusive tuffare krav på generaldirektörer för myndigheter som Socialstyrelsen. Det räcker inte med regeringens extrapengar. Vissa förbättringar sker redan, men här krävs ännu mer vad gäller ett nytt förhållningssätt och effektivare myndigheter.
- ♦ Inrätta fler obligatoriska praktikplatser inklusive större insatser av den skattefinansierade sektorn.
- ♦ Fortsätt att reformera SFI (Svenska för invandrare). Hitta system att öka antalet som slutför utbildningen, och för att fånga upp dem som av olika skäl inte klarar att gå under de första åren i Sverige (till exempel ytterligare stöd till folkhögskolor).
- ♦ Utred frågan om innovativ företagsfinansiering, som mikrokrediter, inte minst med tanke på entreprenörer med utländsk bakgrund.
- ♦ Genomför ytterligare åtgärder för att underlätta för svenskar med utländsk bakgrund som har svaga nätverk på arbetsmarknaden. Det är bra att regeringen ger bidrag till kollektivavtalsslutande organisationer vad gäller nyanländas etablering, men liknande satsningar kan även gälla ungdomar och andra som redan varit ett antal år i Sverige. Undersök om Jens Orbacks förslag om ”jobbagenter” från föreningslivet fortfarande kan vara aktuellt.

- ♦ Arbetsgivarna har ett stort ansvar för att minska snedrekryteringen och anställa fler medarbetare med utländsk bakgrund. Även facket kan göra mer. Varje fackförbund bör gå igenom vad som kan bli bättre inom sitt avtalsområde. Det kan till exempel handla om att underlätta praktikplatser och första jobb för de som saknar nätverk i branschen, och att se över alltför rigida krav för yrkescertifikat. Se över andra förändringar inom kollektivavtalens ram som underlättar för nyanlända att komma in på arbetsmarknaden. Fler arbetsgivare och fackförbund bör delta i regeringens initiativ om snabbspår.
- ♦ Inrätta fler platser på yrkesutbildningar inklusive lärlingsplatser. Ompröva de begränsningar som ibland andas skråväsende. Regeringens 2 000 platser för utbildning i bristyrken och förstärkningar av SFI bör byggas ut.

Tidigare texter

Svenskar med utomeuropeisk bakgrund har väsentligt lägre sysselsättningsgrad än infödda svenskar. Insikten om detta har funnits länge. Göran Persson förklarade efter valet år 2002 att integrationen skulle bli en av mandatperiodens två stora utmaningar. Dåvarande finansministern Pär Nuder beskrev fördelarna för svensk ekonomi om sysselsättningsgraden för utrikesfödda närmade sig den för infödda svenskar.

Ändå har det gått trögt på ett antal områden kopplade till arbetsmarknaden. Det är exempelvis svårt att förstå varför validering av utländska examina varit så ineffektiv, trots politiska uttalanden under mer än tio år om att förbättra situationen. Detta ansvar ligger både hos socialdemokratiska och borgerliga regeringar.

Många andra satsningar har varit lovvärda, men för små. Blir det annorlunda nu, till exempel i arbetet med snabbspår? Texterna som här följer påminner om den tidigare debatten.

Förortssatsning kan ge nya jobb

I dag möts regeringen på Harpsund för budgetsamtal. Jobben står i centrum. Göran Persson lovade åtgärder för tre särskilda grupper under sitt sommartal i Björkvik. Äldre långtidsarbetslösa, ungdomar, och invandrare.

På de två första områdena börjar konturerna klarna. Statsministern vill göra det enklare för äldre att få hjälp hemma, och samtidigt ge långtidsarbetslösa en ny chans. I går lovade han en storsatsning för att få ner ungdomsarbetslösheten.

Det är utmärkt. Däremot har det varit tystare om hur invandrares utanförskap ska brytas. Det som i regeringsdeklarationen år 2002 pekades ut som en av mandatperiodens två största utmaningar. Regeringen och samarbetspartierna har tidigare enats om förslag som motverkar diskrimineringen. Nu behövs riktade satsningar för det första klivet in på arbetsmarknaden.

Jobblotsarna är ett gott exempel. Sedan hösten 2003 arbetar specialutbildade arbetsförmedlare med stöd till utlandsfödda som behöver jobb. Över hälften av

deltagarna har fått arbete, visade en utvärdering i somras. Försöksverksamheten upphör vid nyår, om inte regeringen satsar på en fortsättning. Det borde vara ett enkelt beslut.

Staten, kommunerna och landstingen har gjort en gemensam avsiktsförklaring om integration på arbetsmarknaden. Nu är det dags att göra löftena mer konkreta.

Regeringen kan utmana kommuner och landsting genom

att gå före. Hur många praktikplatser ställer staten upp med? Hur många chefer bör ha utländsk bakgrund om några år?

Svenskt Näringsliv hoppade av tillväxtsamtalen och löftena om satsningar på integration. Företagen borde själva inse vinsterna av fler anställda med utländsk bakgrund. Regeringen kan öka pressen genom att lära av Tyskland, där staten lagstiftar om företagets ansvar för praktikplatser.

Miljonprogrammets områden börjar bli slitna. Fastighetsägarna och kommunerna har huvudansvaret för upprustningen av bostadsmiljöerna, men staten kan spela en viktig roll för att få fart på renoveringar och underhåll. Det behövs också fler vuxna med utländsk bakgrund på skolor, ungdomsgårdar och vårdcentraler. Staten kan underlätta genom en ny storstadssatsning och samtidigt få in fler på arbetsmarknaden.

Högutbildade invandrare har svårt att få jobb som motsvarar deras kompetens. Regeringen bör lyssna till miljöpartiets förslag om mer pengar till validering av utländsk utbildning.

Listan kan göras längre. Målet om 4 procents öppen arbetslöshet är viktigt, men det är också den totala sysselsättningsnivån. Då måste det finnas åtgärder i budgeten också för dem som inte ens är registrerade som arbetsökande.

” Svenskt Näringsliv hoppade av tillväxtsamtalen och löftena om satsningar på integration

Bättre kan ni

Var det bara tomma ord?

Gång på gång har finansminister Pär Nuder lyft fram integrationen som en av de viktigaste politiska frågorna. Ändå är satsningarna i vårbudgeten blygsamma.

Visst är kompletterande utbildning för invandrade akademiker bra, men hundra platser om året räcker inte långt.

Visst är insatser för långtidsarbetslösa viktiga, men det hjälper inte de ungdomar som slås ut redan i skolan.

Vårbudgetens starka sida är nya initiativ mot diskrimineringen. Staten ska bli en förebild som arbetsgivare, diskriminering i bostadsköer och på krogar ska stoppas.

Däremot innehåller inte budgeten några nya pengar för att bryta utanförskapet i förorterna. Trots att behoven är enorma.

Eldsjäl efter eldsjäl berättar om lyckade projekt som måste läggas ned när det inte längre finns stöd från regeringens storstadssatsning. Polisen varnar för hur den hårda kriminaliteten sprider sig allt längre ned i åldrarna.

Det finns ibland en uppfattning att öronmärkta pengar bidrar till att svartmåla miljonprogramsområdena. Det håller inte. Dagens utveckling är farlig. Att göra mer för att bryta den är inte att stigmatisera. Det är tvärtom en rättvisefråga att ge alla barn en ordentlig chans. Ett sätt är att stödja de goda exemplen och ge andra möjlighet att lära av dem.

Regeringens tröghet syns också i mottagningen av flyktingar.

Redan år 2003 kom två utredningar, en om den första tiden i Sverige och en om undervisningen i svenska för invandrare. Förslagen har fastnat i konflikter mellan olika departement. Finansdepartementet anser att det är ett nollsummespel, där reformer måste betalas genom nedskärningar någon annanstans. Den ekvationen har hittills inte gått att lösa. Nu säger regeringen att propositionen ska komma först våren 2006, alldeles för sent.

Pär Nuder och samarbetspartierna gör alla möjliga kreativa trollkonster för att hitta pengar till energiforskning, kollektivtrafik och mycket annat. Ibland vet inte ens mottagarna vad de ska göra av guldregnet. Rikstrafikens vd förklarade nyligen att de ekonomiska tillskotten kom oväntat och ställde till problem. Däremot verkar det svårt att få fram resurser till det område som Göran Persson kallat en av mandatperiodens två största utmaningar.

Nu sägs det att en samlad strategi för integration ska komma först i vårbudgeten 2006. I så fall har ännu en mandatperiod förspillts.

Förslagen måste komma redan i höstens budgetproposition. Det är hög tid för en ny storstadssatsning och för bättre flyktingmottagande.

Aftonbladet 17 augusti 2005

5. BEKÄMPA DISKRIMINERINGEN

Bakgrund

Diskriminering på grund av etnisk bakgrund kan vara medveten eller omedveten, synlig eller dold. När människor möter sådana hinder förlorar hela samhället.

För ungefär tio år sedan gjorde Paul Lappalainen och Masoud Kamali var sin utredning om strukturell diskriminering. De visade tillsammans med övriga experter i utredningarna på en omfattande särbehandling av svenskar med utländsk bakgrund.

Det blågula glashuset var titeln på Paul Lappalainens rapport år 2005.²⁴ Utredningen visade hur svenskar med utländsk bakgrund särbehandlas i skolan, på arbetsmarknaden och i boendet. Paul Lappalainen beskrev även den strukturella diskrimineringen inom bland annat välfärdstjänster, rättsväsende, massmedier och politik. Utredningen analyserade åtgärder mot strukturell diskriminering i USA, Kanada, Storbritannien och Nederländerna. Slutligen lämnade Paul Lappalainen en lång rad förslag om reformer. Några har genomförts, många andra är fortfarande aktuella.

Masoud Kamali ledde utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering, som presenterade sitt slutbetänkade år 2006.²⁵ Texten behandlar liknande områden som Lappalainens utredning, men de konkreta förslagen är delvis annorlunda. Masoud Kamali menade bland annat att integrationspolitiken borde ersättas med en generell politik för jämlikhet och social sammanhållning. Det fanns ändå specifika förslag om bland annat medborgarråd i miljonprogrammets hyreshusområden som skulle vara representerade i politiska församlingar, som fick omfattande kritik.

Ett decennium efter dessa bägge utredningar finns fortfarande stora skillnader i behandlingen av svenskar med olika etnisk bakgrund. Det är hög tid för en ny analys och ett omfattande handlingsprogram för att förändra situationen. Ett tydligare arbete mot strukturell diskriminering måste vara en del av politiken för ett Sverige som håller ihop.

---

23 Sveriges regering (SOU 2005:56)

24 Sveriges regering (SOU 2006:79)

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

- ♦ Lägg större resurser på att kartlägga och driva fall av etnisk diskriminering.
- ♦ Ge ökat stöd till antidiskrimineringsbyråerna och folkrörelsearbete mot diskriminering.
- ♦ Uppmuntra fackförbund och branschorganisationer att förstärka sitt arbete mot diskriminering.
- ♦ Genomför en ny utredning om strukturell diskriminering utifrån dagens situation.
- ♦ Utse ett statsråd att med statsministerns mandat driva på arbetet för mångfald och mot etnisk diskriminering, liksom jämställdhetsministern gör inom sitt område.
- ♦ Förstärk arbetet med handlingsplaner för mångfald och mot etnisk diskriminering inom den statliga sektorn. Bredda arbetet med jämställdhetsintegrering till att också omfatta etnisk mångfald.
- ♦ Gå igenom alla befintliga regelverk och metoder som stänger ute människor med utländsk bakgrund. Reglerna om kösystem och nyanlända elever är ett uppenbart exempel. Analysera förslag till nya regler med samma glasögon.
- ♦ Kräv att utförare inom den skattefinansierade sektorn beskriver de möjliga konsekvenserna från diskrimineringssynpunkt av sitt sätt att driva verksamheten (t ex ”profilklasser” för intagningen till högstadiet, krångliga rutiner med information enbart på svenska för att få tillgång till de skattefinansierade tjänsterna).
- ♦ Analysera samhällskostnaden för etnisk diskriminering i dagens situation, i Sverige liksom i EU.
- ♦ Genomför fler diskrimineringskontroller (situation testing) inom skattefinansierad verksamhet, utifrån Paul Lappalainenens förslag år 2005.

6. ÖKA RESURSERNA TILL HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN

Bakgrund

Vård och omsorg skulle inte fungera utan alla kvinnor och män med utländsk bakgrund som arbetar inom området. Samtidigt visar flera undersökningar att hälsoklyftorna ökar och att det är lång väg till en jämlik vård. Socialstyrelsen konstaterar i sin lägesrapport 2015:

”Vården är fortsatt ojämlik. Ett flertal skillnader i dödlighet, vård och behandling kvarstår. Till exempel är det en högre andel med kort utbildning som dör av en hjärtinfarkt. Det finns regionala skillnader i den vård och behandling som ges vid cancer. Fortsatta könsskillnader ses inom strokesjukvården, där det fortfarande är mer vanligt att män som insjuknar i stroke vårdas vid en strokeenhet.”

Stockholms läns landsting ger en liknande bild.²⁵

Socialstyrelsen påpekar också att vårdvalssystemen ökat skillnaderna. Friska individer gör fler läkarbesök, sjuka patienter färre. ”Vårdcentraler i socioekonomiskt svaga områden i tätorter har också färre läkare än vårdcentraler i resursstarka områden”, skriver myndigheten²⁷. Detta märks inte minst i miljonprogrammets hyreshusområden, där många med utländsk bakgrund bor.

Utrikes födda får sämre strokevård, enligt den statliga myndigheten Vårdanalys²⁸. Landets underläkare tycker att det är svårt att erbjuda jämlik vård till svenskar med utländsk bakgrund.²⁹ Landstingen saknar kompetens när det

---

25 Stockholms läns landsting (2015)

26 Socialstyrelsen (2015)

27 Vårdanalys (2014)

28 SYLF (2015)

gäller vården av nyanlända med psykiska besvär, enligt SKL:s psykiatrisamordnare³⁰. Flera andra, bland annat Röda korset, pekar också på brister.^{31,32} Stockholms läns landsting påpekar i sin folkhälsorapport att svenskar med utländsk bakgrund i större utsträckning avstår från att söka vård av ekonomiska skäl.

Den senaste tidens jämförelsevis stora flyktingmottagande innebär att behovet av vårdpersonal, sängplatser med mera ökar. Det påverkar även situationen på akutmottagningarna, inte minst eftersom familjer med utländsk bakgrund ibland kommer till akuten på grund av bristande kunskap om vårdsystemet och för få tider på vårdcentralerna.³³ Ännu är det oklart vilken strategi landstingen har för att möta dessa utmaningar.

Tandvården är ett annat aktuellt område. Många nyanlända har stora behov av tandvård, men resurserna har inte ökat i motsvarande omfattning.³⁴ Det har lett till olyckliga och onödiga konflikter med tandvårdsbehoven hos svenskar folkbokförda här. För allas bästa behövs en kraftig ökning av resurserna, inte minst till barntandvården.

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

- ♦ Se över vårdvalsreformerna, till exempel den fria etableringsrätten, särskilt utifrån hur de har ökat segregationen i vården.
- ♦ Förbättra anställningsvillkoren i äldreomsorgen, där många med utländsk bakgrund arbetar och behoven är stora.
- ♦ Gör en särskild satsning på psykiatrin, som trots tidigare löften och stora behov är kraftigt underfinansierad.
- ♦ Förbättra traumakompetensen i sjukvården och andra delar av samhället. Kortare kötider och bättre kvalitet betyder minskat lidande och stora samhällsfördelar på sikt.
- ♦ Öka kunskapen om mångkulturell vård och psykiatri, bland annat genom en stor kompetenssatsning med statligt stöd.

29 Dagens Medicin, 18 okt 2013

30 DN, 4 jan 2014

31 Sveriges Radio, 26 feb 2015

32 DN, 2 maj 2016

33 DN, 27 aug 2015

- ♦ Ge Folktandvården kraftigt ökade resurser för att möta de ökade behoven i samband med flyktingmottagande utan att tandvården för svenskfödda försämras.
- ♦ Reformera systemet för hälsoundersökningar av nyanlända så att fler deltar och sjukdomar upptäcks tidigare.
- ♦ Analysera effekterna på pensioner och äldreomsorg när befolkningen förändras. Sverige behöver fler i arbetsför ålder för att klara en framtid med många riktigt gamla invånare, och ökade kostnader för äldreomsorg. Men vad blir effekterna för de invandrare som inte får jobb och tjänar in till pension? Risken är att många får låg pension och att de sociala klyftorna ökar. Samtidigt finns förslag om en äldreomsorgsförsäkring, vad skulle en sådan förändring innebära för den som kommer till Sverige sent i livet?

Tidigare texter

Det har skett stora förändringar inom vården sedan millennieskiftet. Vårdvalssystemen förändrade villkoren för patienter, läkare och annan personal. Den medicinska vetenskapen har gjort framsteg men nya behov har också uppstått, bland annat när många kommit till Sverige från andra länder. Samtidigt skulle inte vård och omsorg fungera utan det stora antal anställda med utländsk bakgrund, som ofta arbetar för låg lön och i en krävande arbetsmiljö.

När jag skrev om Östberga och grannstadsdelarna år 2008 besökte jag Lisebergs vårdcentral, där distriktsläkaren Per Guterstam gav en bild av förutsättningarna.

Samma år var jag på Tensta torg när Mona Sahlin och Adam Tensta slöt upp bredvid Nalin Pekgul i protesterna mot försämringar på vårdcentralen. Jag har aldrig sett så många tenstabor demonstrera på torget, men de mest kända politiska journalisterna tyckte inte det var värt någon större uppmärksamhet jämfört med deras hjärtefrågor som fastighetsskatten.

Trycket är hårt på vårdcentralerna

Kriget i Irak märks på Lisebergs vårdcentral i södra Stockholm. Många kommer till Sverige med traumatiska erfarenheter, berättar distriktsläkaren Per Guterstam:

– Vi möter människor här på vårdcentralen som egentligen är för tunga för oss psykiatriskt.

De borde gå till psykiatri i Liljeholmen eller Årsta, men de har inte tillräckligt med resurser där heller.

Landstingets enhet för tortyroffer har ett års väntetid. Distriktsläkarens telefon är öppen för alla, det är bara att ringa.

Ibland blir trycket hårt. Per Guterstam är chef för vårdcentralen i ett av de få områden i Stockholms stad som speglar befolkningen i stort. Här finns villaområdena i Örby Slott, radhusen i Liseberg, bostadsrätterna och miljonprogramshusen i Östberga.

Vi börjar tala om den nyare delen av Östberga, som byggdes i slutet av 1960-talet.

– Där har det varit en rätt kraftig inflyttning av invandrare, säger Per Guterstam. Nu har 36,5 procent utländsk bakgrund. Nya Östberga är sällan den första anhalten, många kommer först till områden som Fittja och Tensta.

Fler i Östberga kan prata svenska och har arbete. Ändå märker vårdcentralen att det finns problem:

– Det har blivit fler långtidssjuka, säger distriktsläkaren. Människor från Irak, Iran, Afrika kommer inte in på arbetsmarknaden och reagerar på kulturchocken med värk och nedstämdhet.

Det finns också mycket positivt i Östberga, som ett levande föreningsliv.

– Många bor kvar i sina gamla lägenheter, både i Gamla och Nya Östberga och en del har köpt sina lägenheter.

Problemen i villaområdena är delvis annorlunda. Till exempel kan kraven på ungdomarna vara hårda hemifrån:

– Det är tufft att vara ung i dag om man inte har läshuvud. Jag möter ungdomar som har ont i magen och huvudet, sätter hård press på sig själva.

Vårdval Stockholm är en stor förändring. Per Guterstam menar att det finns både fördelar och nackdelar. Det är bra att privata och landstingsdrivna husläkare behandlas lika, men dåligt att alla läkarbesök ger samma ersättning.

– Jag får 485 spänn för varje snuva fast det tar kort tid, samma summa för en depression som tar 30 minuter men egentligen borde få ännu längre tid. Det system man nu väljer främjar det lättköpta.

Systemet uppmuntrar nya husläkare att etablera sig och få patienter i radhusområden, ta snuvorna och lita på att de tunga patienterna går kvar på vårdcentralen. Det missgynnar områden som Östberga, menar Per Guterstam:

– Sjukligheten är annorlunda i innerstan där befolkningen är utbildad, friskare och använder sig av ett brett utbud av privata specialister förutom vårdcentralen. I Östberga och än mer i Norra Botkyrka är sjukligheten större i yngre åldrar, fler behöver psykiatrisk vård och besöker i större utsträckning sin vårdcentral. Det blir en värre belastning.

Aftonbladet 13 mars 2008

Framtiden för den svenska modellen

”Filippa, var är du?” Frågan ställs varje torsdag på öppna möten i Tensta, en fattig förort nordväst om centrala Stockholm. Filippa Reinfeldt, Moderaterna, är ansvarig för hälso- och sjukvård i Stockholms läns landsting, där den borgerliga majoriteten har infört Vårdval Stockholm. Den nya systemet gör det enklare för privata företag att konkurrera med offentligt drivna verksamheter i primärvården.

Enligt de borgerliga partierna ger Vårdval Stockholm mer makt till medborgarna genom att de får välja vårdutförare. Kritiker, som Läkarförbundet, menar att marknadslösningen missgynnar människor med låga inkomster eftersom systemet

inte tar tillräcklig hänsyn till deras särskilda vårdbehov.

I Tensta och många andra förorter har landstingsdrivna vårdcentraler varit tvungna att minska personalen. Men Filippa Reinfeldt har fortfarande inte sagt ja till en offentlig debatt med Socialdemokraterna i Tensta.

Principerna i Vårdval Stockholm kommer att bli obligatoriska för alla svenska landsting. Det är bara en av de

många långtgående förändringar sedan de fyra borgerliga partierna i Allians för Sverige övertog regeringsmakten år 2006. Större förändringar av den svenska modellen för högkvalitativ social välfärd kommer att ske de närmaste åren, särskilt

” Skillnader i levnadsstandard mellan personer med jobb och utan jobb har ökat

om Allians för Sverige vinner nästa riksdagsval i september 2010.

Efter valframgången år 2006 bildade Filippa Reinfeldts man, Fredrik, en fyrtipartiregering med Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet. Sedan de kom till makten har skatterna sänkts kraftigt, till stor del finansierat genom försämringar av sociala förmåner.

Skillnader i levnadsstandard mellan personer med jobb och utan jobb har ökat. Nu, under den globala ekonomiska krisen, har statsråd erkänt att försämringarna av arbetslöshetsersättningen kan ha varit för drastiska, och lett till att Sverige är dåligt förberett för att klara en historiskt hög arbetslöshet.

Fredrik Reinfeldt blev statsminister genom att byta varumärke på sitt parti och säga att Moderaterna var det nya arbetarpartiet. Ändå verkar hans långsiktiga dagordning vara att förändra den svenska modellen i grunden och där passar strukturella reformer som Vårdval Stockholm in.

I början kan medborgare uppskatta möjligheten att välja vårdcentral. Men eftersom de privata vårdföretagen kan etablera sig var de vill, med skattefinansiering för behandlingar som ibland inte är nödvändiga, kommer till slut nedskärningar att bli nödvändiga i andra delar av den offentligt finansierade sektorn, särskilt när skatterna sänks.

Situationen är likartad i utbildningssystemet. År 1992 tillät en annan borgerlig regering privata entreprenörer att starta skattefinansierade skolor, även i områden där det var ont om offentlig finansiering. Socialdemokratiska regeringar har gett extrastöd till skolor i områden med svåra förutsättningar, men sådant stöd har nu dragits in. Resultatet är att föräldrar som kan navigera i systemet väljer bort de offentligt drivna skolorna för privata alternativ, medan andra elever blir kvar.

Regeringen försvagar välfärden på flera andra sätt, till exempel genom att dra in stöd till bostadsbyggande och genom att privatisera statliga företag. När välfärdens kvalitet faller minskar befolkningens vilja att betala höga skatter, som alltid varit en av förutsättningarna för den svenska välfärdsmodellen. I ett tal på London School of Economics förra året ifrågasatte Fredrik Reinfeldt om det någonsin funnits en "svensk modell".

Tensta ger trots allt Socialdemokraterna ett visst hopp. Valdehtagandet i EU-vallet den 7 juni ökade kraftigt i området. Ett av skälen var veckoprotesterna mot Vårdval Stockholm.

New Statesman 25 juni 2009, översatt från engelska

7. BEHANDLA TRYGGHET SOM EN RÄTTVISEFRÅGA

Bakgrund

Våldsbrotten i Sverige minskar enligt statistiken, men det finns stora skillnader mellan olika delar av landet och mellan olika typer av områden. Nationella trygghetsundersökningen visar att människor i hyreshusområden känner sig mindre trygga än de som bor i villor.³⁵ En undersökning i Malmö redovisar högre otrygghet i stadens miljonprogramområden.³⁶ Statistik från Brottsförebyggande rådet, BRÅ, pekar på att svenskar med utländsk bakgrund är mer utsatta för brott än de vars bägge föräldrar är födda i Sverige.³⁷

Polisen har identifierat³⁸ ett antal geografiska områden där det behövs särskilda insatser för att komma till rätta med gängbrottslighet och annan kriminalitet³⁹. Stenkastning mot poliser och angrepp på ambulanser har blivit alltför vanligt. Skottlossningar har ökat och är vanligare i vissa av miljonprogrammets hyreshusområden än i andra delar av landet.⁴⁰

Trygghet är en rättvisefråga. Det handlar om förebyggande arbete, men också om polisnärvaro och bättre uppföljning av ungdomsbrottslingar. Även ”mindre” brott har också betydelse för tilliten i samhället. Brottsoffer behöver känna att polis och rättsväsende tar deras problem på allvar, oavsett om de bor i glesbygd, betongförorter eller stadskärnor.

---

34 Brottsförebyggande rådet (2016)

35 Malmö högskola (2013)

36 DN, 13 jan 2016

37 Polisen (2015)

38 Forskning & Framsteg, 11 maj 2015

39 Dagens Juridik, 24 nov 2015

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

- ♦ Satsa på fler förebyggande insatser – fler vuxna, ökat stöd till föreningslivet, ungdomsverksamhet och så vidare.
- ♦ Ge större resurser till polisen, både närpolis och särskilda insatser mot gängbrottslighet. De aktuella insatserna för gränskontroll och för att avvisa de som inte har tillstånd att vara i Sverige får inte gå ut över en utbyggnad av närpolis eller över tryggheten i glesbygd.
- ♦ Förändra insatserna för unga brottslingar, se över dagens ungdomshem, inrätta jourdomstolar för snabbare domar och vård, ge ökat stöd till uppföljningsprojekt när strafftiden är slut.
- ♦ Fortsätt arbeta för en allsidig rekrytering till polis och rättsväsende (vissa förbättringar har skett men mer behövs). Ge ansvariga myndigheter ett tydligare uppdrag att motverka diskriminering i rättsväsendet.
- ♦ Skärp insatserna mot tillgången till vapen utan tillstånd.
- ♦ Utred privatiseringen av säkerhet genom vaktbolagens ökade roll. Behövs strängare föreskrifter/uppförandekoder? Ska kommuner kunna medfinansiera lokala poliser i vissa fall?

Tidigare texter

”Polisen kan göra så här mycket”, sade den erfarna närpolisen Börje Aronsson i Rosengård och mätte ut en decimeter med händerna. ”Socialen, skolan så här mycket”, fortsatte han. Sedan sträckte han ut armarna så att det blev en meter mellan handflatorna. ”Det här är vad som behövs. Arbete, integration.”

Det finns mycket debatt om brottsstatistiken. Däremot är det ingen tvekan om att människor i miljonprogrammets hyresområden generellt känner sig mer otrygga än de som bor i villaområden. Många som jag mött vittnar om det, liksom mina egna erfarenheter av ideell läxläsning ett fyrtiotal tisdagskvällar i Tensta centrum. Samtidigt utnyttjar Sverigedemokraterna människors rädsla. Några av mina intryck finns i följande texter.

Malmö vägrar blunda för brott och orättvisor

Hur ska man möta människors rädsla att bli slagna, rånade, våldtagna?

Jag tar tåget till Malmö för att lära mig mer om vad som hänt efter förra höstens svarta rubriker. Då svepte en våg av rån över staden. I Rosengård träffar jag stadsdelspolitikern Adrian Kaba (s).

– Det viktigaste för den politiska trovärdigheten är att ha en verklighetsbeskrivning som folk känner igen, säger han.

– Att ta till sig problematiken och visa att man gör något åt den.

Vi sitter i Tysta rummet på det fantastiska biblioteket i centrum. Utanför hjälper personalen barn att hitta böcker på sina hemspråk, i läsrummet pluggar några tjejer läxor. Adrian Kaba har just kritiserat den orättvisa bilden av miljöprogramsområdet när en liten tjej öppnar dörren för att leta efter sin mössa. En av de 8 000 under 18 år i Rosengård, 40 procent av befolkningen. De allra flesta utan några problem med polisen.

En liten andel ungdomar begår brott, liksom tonåringar från andra delar av Malmö. Ändå är det alldeles för många rån, alldeles för många brottsoffer. Politikerna har valt att inte blunda. Malmö stad och polisen drog igång ett rejält arbete mot ungdomsbrotten. Adrian Kaba, som vuxit upp i Rosengård, gör sin del. Bland annat genom ett nätverk mot brott.

– Vi har saknat folkrörelser kring Malmös sociala problem. Ungdomsbrottsligheten är ett av dem, säger Adrian Kaba.

Efter brottsvågen tog han och riksdagsledamoten Luciano Astudillo kontakt med invandrarföreningarna i Malmö. Många ställde upp ideellt och hjälpte till att översätta information till sina modersmål. Nätverket ordnar möten, bland annat med polisens rånkommision, och diskuterar vad man kan göra.

– Vi vill förstås förhindra brotten, säger Adrian Kaba. Men också dra undan grunden för missnöjespartier.

Jag pratar med flera av Malmös eldsjälar. En av dem är Börje Aronsson, närpolischef i Rosengård. Han pekar på fotona av sina barn på fönsterbrädet.

– Mina barn har haft sommarjobb, vi har nätverk, många ungdomar här har det inte. De lever på en liten ö.

Grunden till problemen är segregationen, menar Börje Aronsson.

– Polisen kan göra så här mycket, säger han och mäter ut en decimeter med händerna.

– Socialen, skolan ungefär lika mycket.

Så sträcker han ut armarna, en dryg meter mellan handflatorna.

Grunden till problemen är segregationen

– Det här är vad som behövs. Arbete, integration.

Ändå har närpoliserna gjort en hel del, tillsammans med skolan och socialtjänsten.

– En trygghetsmätning visade katastrofala siffror på att vistas ute för två år sen, nu har vi vänt det. De anmälda brotten minskar.

Närpoliserna går runt, hälsar på ungdomarna med deras namn. Mycket är kvar att göra. Knarket är ett stort problem, menar Börje Aronsson. Fortfarande begår ungdomar från olika delar av Malmö alldeles för många rån.

Ändå gör Malmö ett rejält försök.

– Man måste ha en kombination av alla delar, säger Adrian Kaba.

– Både se de sociala orsakerna och att det finns brott som man måste bekämpa.

Finns det gäng ska man bryta upp dem, på ett bra sätt, utan att skapa ännu mer gängmentalitet.

Aftonbladet 25 november 2006

Rädslan för brott kan avgöra valet

Jag klev av bussen vid hållplatsen Branten. Min gamla kälkbacke verkade betydligt mindre än förr.

Några meter därifrån luktade det fortfarande brandrök. En grupp Östbergabor betraktade ruinerna av daghemmet Gläntan.

Sjuttio barn förlorade en trygg punkt i tillvaron. En skylt utanför berättade på svenska och arabiska att förvaltningen försöker hitta andra platser i barnomsorgen. Det mildrade knappast ilskan och oron.

Jag hade planerat in ett besök i Östberga av andra skäl, för att berätta om det positiva som händer. Stadsdelen ligger inte långt från Stockholms centrum och borde ha alla chanser inför framtiden. Det ämnet tänker jag återkomma till.

Men det går inte att blunda för dagisbranden. Ulrika By skrev lysande i Dagens Nyheter om de boendes besvikelse när ingen brydde sig om deras varningar.

På tisdag har det gått två veckor sedan branden. Då visar TV Östberga sitt reportage om ungdomar och brott. Slå på Öppna Kanalen 21.30 om du vill se riktigt bra medborgarjournalistik.

Det borde finnas ett konstpris för Zlatans sätt att hantera en boll. På måndag återvänder han till Rosengård för att spela med trettio utvalda ungdomar.

En riktigt god nyhet. Jag har inte varit i Rosengård på ett år men tänker då och då på närpolischefen Börje Aronsson och hans medarbetare. Deras mödosamma jobb att förebygga brott får sällan några rubriker.

Sydsvenskan berättade häromdagen om polisens trygghetsmätningar i Malmö. Människor känner sig rätt säkra i rika Limhamn, däremot är många rädda i Södra innerstaden och i flera av de slitna områdena längre ut.

Tryggheten är en klassfråga.

Människor som inte vågar gå ut på kvällen måste känna att deras oro tas på allvar. Att platsen där de bor har goda utsikter på några års sikt. Att det finns bra närpoliser som inte bara sveper förbi någon gång i veckan. Att ungdomar har något vettigt att göra på lördagskvällarna.

Ett av argumenten mot de växande ekonomiska skillnaderna är att de ökar otryggheten. Villafamiljerna i Vellinge och Danderyd kan inte gömma sig bakom husprisernas murar och tro att man kan leva isolerat från resten av Sverige. Det är ingen slump att privata huslarm är en tillväxtbransch.

Rädslan för brott kan avgöra nästa val. Socialdemokraterna måste förena arbetet för jämlikhet med en bättre polis närmare medborgarna. Annars kommer Sverigedemokraterna in i riksdagen.

Aftonbladet 5 oktober 2007

Trygghet från brott är en rättvisefråga

Ibland önskar jag verkligen att jag har fel. Så är det med en krönika jag skrev år 2007 med rubriken "Rädslan för brott kan avgöra valet". Där varnade jag för hur Sverigedemokraterna utnyttjar människors oro för våld i partiets strävan att bli vågmästare i svensk politik. Sverigedemokraternas chanser ökar när partierna på vänsterkanten är alltför passiva i debatten.

Tyvärr är den fruktansvärda dödsmisshandeln i Landskrona ännu en sådan händelse. Det viktigaste nu är naturligtvis att de anhöriga får stöd och att brottet klaras upp i en rättsprocess. Ändå måste de politiska följderna diskuteras annars får de krafter monopol som vill öka spänningarna i samhället.

Dit hör naturligtvis Sverigedemokraterna. Men också borgerliga partier som har tillräckligt omdöme för att inte direkt utnyttja Landskrona (i alla fall inte just nu). Däremot tycks både moderater och kristdemokrater ha valt att göra brottsligheten till en huvudfråga inför valet.

Socialdemokraternas svar får inte bli passivitet. Det är en sak att lyfta fram andra paroller på valaffischerna. Men i sakpolitiken måste (S) vara tydligt. Vad är det för konkreta insatser som ska minska brottsligheten under nästa mandatperiod, om de rödgröna vinner? Vad säger Thomas Bodström till människorna i Landskrona och i andra orter som är rädda när han hittar tid att resa dit?

Det är viktigt att tala om sociala orsaker och förebyggande arbete. Jag har själv ägnat rätt många ideella timmar åt sådant. Men det räcker inte.

Socialdemokratin måste också vara tydlig om det personliga ansvaret hos var och en, även hos den som känner sig utsatt och kränkt. Polisen måste ha tillräckliga resurser både för förebyggande arbete och för att ingripa mot brott. Kriminalvård och sluten ungdomsvård måste fungera mycket bättre.

Rädslan för brott är en klassfråga och könsfråga. Människor med låga inkomster är mer oroliga än de som har råd att köpa sig en villa eller bostadsrätt i väletablerade områden. Kvinnor är mer rädda än män.

Trygghet från brott är alltså en rättvisefråga. Tony Blair hade rätt i sin paroll: progressiva partier behöver vara "hårda mot brott, hårda mot brottens orsaker".

Valen kan avgöras på hur de rödgröna partierna förmår formulera en sådan politik.

Bloggtext 4 juni 2010

8. SATSA PÅ MILJONPROGRAMMET

Bakgrund

En politik för sammanhållning behöver vara bredare än satsningar på miljonprogrammets flerbostadsområden. Insatser mot segregation handlar lika mycket om villaområden som om betongstadsdelar. Mycket behöver göras för att förbättra förutsättningarna i mindre tätorter och på landsbygden, inte minst i en tid av globalisering och urbanisering.

Med detta sagt är investeringar för bättre uppväxtvillkor i betongförorterna en central del. De elever som börjar skolan i sjuan utan att kunna svenska behöver mer stöd. Förortscentrum, utemiljöer och bostäder måste rustas upp. Sjukvård behöver anpassas till behoven hos människor från krigshärjade länder. Och så vidare.

Jan Edling har beskrivit utvecklingen i 38 sådana områden och konstaterar bland annat:⁴¹

”När arbetslösheten i landet steg kraftigt under åren 2007–14 kom en stor del av denna att hamna i de 38 förorterna. De 38 förorterna svarar för 3,8 procent av alla 20–64 åringar, men för 7,5 procent av den öppna arbetslösheten och 9,3 procent av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Det har förts en omfattande debatt om varför andelen elever som inte kvalificerar sig till gymnasieskolan har stigit från 8,5 till 12,7 procent på riksnivå. Samtidigt tycks få bekymra sig om att andelen ej behöriga legat kring 30 procent i de 38 mest utsatta förorterna under hela 2000-talet. Bland de grundskoleelever som är födda utanför EU/EFTA har andelen dessutom vuxit från 25 procent till 40 procent.”

Det finns också mycket som är positivt i områden som Husby, Hjällbo och Rosengård. Jag har mött många engagerade unga och vuxna under trettio år av ideellt arbete kring Järvafältet i Stockholm och när jag som journalist besökt miljonprogramsområden runt om i landet. Att svartmåla är fel, men behoven är stora och utvecklingen på väg åt fel håll i flera avseenden.

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

- ♦ Rusta upp miljonprogrammet. Mona Sahlin lovade på sin tid 15 miljarder kronor under sex år. Pengarna försvann gradvis i budgetprocesserna. Nu vill regeringen ha ett stöd till miljöupprustning och en ny satsning på utsatta områden diskuteras inom regeringskansliet. Det är bra, men investeringarna behöver vara stora och omfatta många aspekter, som stöd till lokal infrastruktur och föreningsliv. Här har den nye samordningsministern Ibrahim Baylan en viktig uppgift.
- ♦ Ge SCB i uppdrag att årligen kartlägga utvecklingen i miljonprogrammets hyresbostadsområden.

Tidigare texter

Fyra av fem invånare i Rinkeby är födda utomlands eller har två föräldrar som är det. Två av fem invånare kommer från Afrika eller Asien.⁴² Siffrorna innehåller inte personer som bor i lägenheterna utan att vara folkbokförda där. Naturligtvis innebär det stora antalet språk utmaningar i förskola, skola och omsorg. Samtidigt pendlar många in till mer välbeställda områden tidigt om morgonen för att göra lågavlönade och slitsamma jobb. Annars skulle Stockholm inte fungera.

Det har skett en viss upprustning av miljonprogrammets hus i Rinkeby, men mycket återstår, liksom i andra områden runt om i Sverige. Trots många år av löften har alltför lite hänt. Här följer ett par texter som påminner om hur länge debatten pågått.

Sätt fart på byggandet, finansminister Borg

Miljonprogrammets hyreshus börjar bli rejält slitna. Larmrapporterna om mögel och skadedjur i Rosengård beror kanske på en ovanligt cynisk fastighetsägare, men färgen flagnar och badrummen får fuktskador i tusentals lägenheter runt om i landet.

Det är verkligen dags att rusta upp hyreshusen i miljonprogrammet. Framför allt för alla som bor där, men också för att skapa jobb.

Dessutom är det smart att bygga om just nu. Kostnaderna blir lägre i lågkonjunktur än på en överhettad arbetsmarknad.

Vissa allmännyttiga bostadsföretag har gott om pengar i kassan. Andra skulle ha det, om inte kommunerna plockat ut kapital som borde ha fonderats för renoveringar.

Redan använder några bostadsföretag chansen att bygga om till lägre pris, men staten kan inte sitta still och vänta på att det blir tillräcklig fart. Andra bolag tvekar att tidigarelägga sina planer. Finanskrisen gör många oroliga att dra på sig kostnader just nu.

Byggarbetslösheten stiger snabbt. Att stimulera byggandet är god krispolitik. Det hjälper till att öka efterfrågan och ger jobb i stora delar av ekonomin. Från sågverk och tapetfabriker till målarfirmor och elektriker.

Därför borde regeringen snabbt lägga fram förslag som får fart på ombyggnaderna. Förslagen finns redan. Bostadskreditnämnden föreslår subventionerade lån till de fastighetsägare som rustar upp hyreshusen. Dessutom ska de få ett stimulansbidrag för pilotprojekt. Det är en bra början även om 50 miljoner i bidrag låter lite.

Troligen behövs det mer. Oppositionen föreslår ROT-avdrag även för miljonprogrammet och hyresrätterna. Den dag regeringen äntligen ger mer pengar till kommunerna borde det finnas med ett stöd till att förbättra utemiljön och kommunikationerna i förorterna.

Hittills har alliansen bara gett pengar till dem som äger sina egna hus eller har en bostadsrätt. De får ROT-avdrag när de bygger om. Miljöministern presenterar stöd till rening av enskilda avlopp, men inte till en grön ombyggnad av hyreshusen.

Det är inte första gången regeringen gynnar den som äger sitt eget hus i förhållande till hyresgästerna. Ändringarna av fastighetsskatten hade samma effekt.

Nu borde ändå ideologin ge vika för verkligheten. Sverige är i djup ekonomisk kris samtidigt som arbetslösheten och segregationen ökar.

Hittills har finansministern ägnat sig mer åt att kommentera vädret än åt aktiv politik för att möta krisen. Kanske är det så även nu, att stödet till renoveringen av hyreshus fastnat på finansdepartementets budgetavdelning.

I vilket fall är det hög tid att Anders Borg och Mats Odell låter sakskaalen väga tyngst och presenterar ett rejält statligt stöd till upprustningen av miljonprogramsområdena.

Miljöpartiet sviker förorten

”Du måste skriva att det blivit mycket sämre här”, säger den medelålders kvinna som söker upp mig på Tensta torg när hon hört att jag är journalist. Hon kommer från Somalia, har bott länge i Tensta och gillat det. Men de senaste åren har det mesta gått nedåt, säger hon: skolan, busstrafiken, tryggheten.

Borta vid vårdcentralen håller Mona Sahlin ett utmärkt tal mot Vårdval Stockholm. Det är fullt med folk, den största politiska manifestation jag sett på Tensta torg. Sahlin lovar investeringsstöd till nya hyresrätter och vill stoppa de borgerliga partiernas hårdare krav för att anhöriga till flyktingar ska få komma till Sverige.

Ett drygt halvår senare går jag förbi stadsdelsförvaltningens övergivna byggnad i Tensta, upp till biblioteket som just är på väg att stänga, redan klockan fem. Några smågrabbar retas med personalen, det är svårt att veta om det är skoj eller allvar. Närpolisstationen är låst som vanligt, däremot kör en polisbuss en sväng förbi tunnelbaneuppgången. Utanför Tensta gymnasium står några grupper av ungdomar. Skolan var länge en av de bästa i Stockholm, nu blir det svårare och svårare att få elever.

Det var länge sedan jag bodde i Tensta. Människorna som bor där nu är naturligtvis experterna på sin stadsdel, inte jag eller några andra tyckare. Däremot är jag rätt mycket i Stockholms miljonprogramsområden. Jag har skrivit reportage från Malmö och Göteborg, från Botkyrka och Västerås. Den bild jag får stämmer med vad den somaliska kvinnan sade på Tensta torg – det blir sämre på många håll, de negativa spiralerna går djupare.

Det finns naturligtvis också mycket som är bra. Om inte så många Tensta-bor tog tunnelbanan in till centrum på morgnarna är det mycket som inte skulle fungera i departement och bankpalats. I Tensta finns intellektuella från många hörn av världen, författare, exilpolitiker. Jag har träffat duktiga lärare i Hjällbo, engagerade poliser i Rosengård, inspirerande fritidsledare i Fittja, och framför allt hundratals fantastiska ungdomar.

Men statistiken ger samma bild som de människor jag möter. Segregationen ökar, liksom trångboddheten i miljonprogrammets hyreshus.

Nu ska fler få plats. Prognoserna för Malmö, Göteborg och Stockholm visar på en stor inflyttning, ofta av anhöriga till flyktingar som har fått uppehållstillstånd. Det är en tillgång för Sverige, men risken är att alltför många blir utan jobb och anständiga bostäder.

Den borgerliga politiken försämrar snabbt situationen. Barngrupperna växer, fritidshem och ungdomsgårdar tvingas spara. Segregationen förstärks genom en bostadspolitik där marknaden styr och där det byggs alldeles för lite samtidigt som befintliga hyresrätter i attraktiva lägen försvinner. Valfrihetssystem som Vårdval Stockholm gynnar rika bostadsområden på bekostnad av fattigare.

Alliansens hjärtlösa politik är huvudproblemet. Klyftorna kommer att öka ännu mer i den ekonomiska krisens spår. Det behövs en rejäl motoffensiv både mot de borgerliga partierna och mot Sverigedemokraternas främlingsfientliga retorik.

Om det ska vara möjligt måste samtalen mellan de rödgröna partierna leda till en politik som övertygar väljarna om att segregationen kan brytas och att vi kan vända den negativa utvecklingen i många av miljonprogramsområdena.

Det kräver förändringar hos samtliga partier. Mona Sahlin har inlett en sådan process. När Sahlin står på Tensta torg och talar om allas lika rättigheter har hon en trovärdighet som Göran Persson aldrig nådde fram till i dessa frågor.

Luciano Astudillo och jag skrev i Tiden nr 2/2007 att rättvisa och sammanhållning är en fråga för hela Sverige. Huvudproblemet är den strukturella diskriminering, som hindrar människor med utländsk bakgrund att få de jobb och den makt som de är kvalificerade för. Segregationen handlar minst lika mycket om att rika kommuner inte bygger hyresrätter och inte tar emot flyktingar, som om problemen i miljonprogramsområdena. Här har de tre rödgröna partierna ofta en gemensam syn, men det återstår mycket att göra. Partierna är till exempel inte överens om att tvinga rika kommuner att öppna dörren för flyktingar eller om hur reglerna för eget boende ska se ut.

Det behövs också en rejäl satsning på förorten. Vi kan inte vänta på att diskrimineringen i samhället bryts, barnen i Tensta, Rosengård och Hjällbo måste få en bättre chans redan nu. Därför är det glädjande att Mona Sahlin lanserat ett investeringsprogram för miljonprogrammet.

Socialdemokraterna måste göra mer, men det är också dags att granska de andra två partierna i ett framtida regeringsunderlag.

Miljöpartiet har ett starkt engagemang för flyktingar och mot diskriminering, men ibland undrar jag om partiet ser verkligheten i miljonprogrammets områden. De gröna har inte särskilt många väljare eller partiaktiva där, betydligt större röstandel på kulturelitens Södermalm.

Jag läser Miljöpartiets senaste budgetmotion och hittar inte någon politik för att på allvar förbättra villkoren i betongförorterna.

I motionen finns försök med undervisning på barnens modersmål, där finns åtgärder mot diskriminering. Bra men otillräckligt, särskilt som den tillfälliga asyllag som Miljöpartiet drev igenom förra mandatperioden inte följdes av någon rejäl satsning på ett bättre flyktingmottagande. Tvärtom menade Miljöpartiet i förhandlingarna att "flyktingamnestin" inte skulle kosta så mycket som regeringskansliets tjänstemän räknat fram. Nu föreslår Miljöpartiet en blygsam höjning av ersättningen, men alldeles för lite för att få någon verklig effekt.

De gröna presenterar inte några särskilda satsningar på miljonprogramsområdena. Det gör däremot Socialdemokraterna i sin budgetmotion, där Mona Sahlins löften från förra årets tal i Botkyrka finns med. Sammanlagt 15 miljarder kronor ska gå till skolan, ungas fritid, närpolisen och andra insatser. Det borde var mer, särskilt som löftena i Sahlins tal blivit luddigare i budgetpropositionen, men ett bra första steg vore att Miljöpartiet ställde upp på de 15 miljarderna.

Socialdemokraternas motion innehåller också ett investeringsstöd till hyresrätter. Det är helt nödvändigt när bostadsmarknaden tycks kollapsa och trångboddheten är akut. Vänsterpartiet har ett omfattande program för fler hyresrätter. Miljöpartiet däremot föreslår inte något investeringsstöd för nya hyresrätter i sin budgetmotion. Det är oklart var de som kommer till Sverige ska bo.

Det finns också inslag i Miljöpartiets motion som ytterligare kan förvärra situationen.

Miljöpartiet säger sig ha en vision om människors fria rörlighet över gränserna och tycks egentligen förespråka fri invandring, men saknar en samlad politik för hur det ska gå till. Partiet föreslår en ny flyktigamnesti för dem som kommit till Sverige men inte fått uppehållstillstånd. De gröna anser också att det ska finnas en gräns för hur många gånger myndigheterna ska försöka avvisa en viss person som fått nej på sin asylansökan. I praktiken betyder det att den som lyckas gömma sig ska få stanna oavsett sina skäl.

Det kan tyckas humant att inte avvisa någon som söker skydd i Sverige, och det finns naturligtvis många som mår dåligt av att tvingas återvända till ett hemland de försökt lämna. Ändå är det orimligt att grunda flyktingpolitiken på något annat än en bedömning av sakskalet för varje enskild person, särskilt sedan asylprocessen blivit mer rättssäker. Miljöpartiets politik är orättfärdig mot alla som har asylskäl, till exempel mot de människor som väntar i UNHCR:s flyktingläger runt om i världen på att de rika länderna ska öppna dörren.

Flyktingpolitik och integration kommer att bli en viktig fråga i 2010 års valrörelse. Tecknen finns redan på väggen. Sverigedemokraterna mobiliserar. Regeringen presenterar tuffare krav på anhöriginvandring i Landskrona, av alla platser.

Jag är övertygad om att Moderaterna inför valet kommer att koppla ihop anhöriginvandring med utanförskap och gängvåld, även om det snarare kommer att ske genom dolda budskap än i tal och broschyrer. Folkpartiet kommer knappast att låta Moderaterna flirta med den främlingsfientliga opinionen på egen hand. Det blir en tuff valrörelse där frågan om anhöriginvandring kan avgöra utgången.

De rödgröna partiernas svar måste vara öppenhet mot omvärlden. Sverige kan och ska ta emot många flyktingar – vi är ett rikt land med gott om plats. Det gäller att vara stenhård mot främlingsfientliga argument och att försvara rätten för anhöriga att få komma till Sverige så att familjer kan återförenas. Sverige måste ta strid för en bättre flyktingpolitik i EU, något De gröna inte nämner i sin budgetmotion.

Däremot är det farligt att förneka de problem som uppstår när bara ett fåtal kommuner tar ansvar för flyktingmottagandet. De rödgröna partierna måste ge svar på den otrygghet som människor känner, inte minst i en tid av ekonomisk nedgång. Det handlar om valresultaten 2010 och 2014, men framför allt om uppväxtvillkoren för tusentals barn som idag inte har en rättvis chans till en bra start i Sverige.

Därför är det hög tid för Socialdemokraterna att ställa krav på Miljöpartiet.

De gröna måste ställa upp på investeringar för rättvisa och sammanhållning som behöver vara ännu större än i Socialdemokraternas budgetmotion. Dessutom behövs en generell politik för bostäder, skola och omsorg som bidrar till sammanhållning istället för att slå sönder den. Det betyder att Miljöpartiet måste ompröva sin syn på friskolor och andra valfrihetssystem. Vänsterpartiet behöver ställa upp på en ansvarsfull ekonomisk politik, men partiet har goda förslag till exempel om bostadspolitiken som de andra två partierna bör ta till sig. De tre partierna måste också i förväg göra upp om en flyktingpolitik byggd på asylrätten som håller i fyra år, utan ultimativa krav i varje budgetförhandling.

Det finns mycket för socialdemokratin att vara självkritisk till, men det betyder inte att man behöver ducka när Miljöpartiet framställer sig som det mest flyktingvänliga partiet samtidigt som man sviker barnen i förörtern. Tvärtom kan Socialdemokraterna med stolthet bygga vidare på det ambitiösa arbete många kommunalråd gör.

Mona Sahlin står för en ny socialdemokrati som förstår det mångkulturella Sverige. Tillsammans med Miljöpartiets engagemang och Vänsterpartiets känsla för fördelningspolitik så kan det vända utvecklingen och bidra till en bra start för alla som kommer hit. Det är en av de största utmaningarna inför nästa mandatperiod.

Tiden nr 6/2008

Många kan agera för miljonprogrammet

Bilar som brinner för tredje natten i rad. Jag blir liksom många andra upprörd och ledsen över det som händer i Husby och andra delar av Stockholm.

Upprörd över våldet och skadegörelsen, naturligtvis. Det är Husbyborna som får sin stadsdel förstörd. Inget ursäktar gängens agerande.

Men också arg över att så många år gått utan tillräckliga åtgärder mot segregationen. Trots eldsjälar och goda förslag. Ledsen för utvecklingen i områden som jag verkligen gillar, har bott i och där jag mött många ungdomar i ideellt arbete.

Det skulle vara lätt att skriva en anklagelseakt mot makthavare som inte tagit ansvar. Jag väljer istället att försöka ge några råd.

Till de som bränner bilar och kastar sten. Sluta. Var och en har ett ansvar för sitt handlande. Det går inte att rättfärdiga våld genom att skylla på orättvisor.

Till de som verkligen kan påverka ungdomarna. Föräldrar och vänner. Förebilder

som hiphopartister, fotbollsspelare, idrottsledare. Ta avstånd från våldet och visa att det finns andra sätt att kanalisera vrede.

Till polisen. Ta kritiken på större allvar. Det räcker inte med den vanliga proceduren med utredningar som tar lång tid. De högsta polischeferna måste visa ett större personligt engagemang för ungdomarna i miljonprogramområdena, som Carin Götblad gjorde.

Till regeringen. Använd året fram till valet att ompröva politiken på centrala områden. Bostadspolitik har havererat. ROT-avdrag för flerbostadshus borde äntligen införas, liksom andra statliga insatser. Ge engagerade statsråd som Erik Ullenhag ett starkare mandat.

Till Socialdemokraterna. Väck nytt liv i Mona Sahlins miljardprogram för miljonprogrammet. Det behövs både generella åtgärder för jobb och riktade satsningar på områden med svåra förutsättningar. Ta fram ett investeringsprogram mot segregationen inför valet.

Till Miljöpartiet. Bredda engagemanget för flyktingbarnen till verkligheten när uppehållstillståndet är beviljat. Föreslå större ekonomiska satsningar, som ger möjlighet till en bra start i Sverige.

Till kommunpolitiker i alla partier. Se till att de allmännyttiga bolagen renoverar sina fastigheter i dialog med de boende och med bra kvalitet. Begränsa hyreshöjningarna, många kommuner har tagit ut rejäl avkastning av bolagen under tidigare år. Lyssna inte på röster som säger att det inte finns pengar, att vissa bostadsområden måste bli sämre.

Till mediechefer. Välj en enkel publicistisk princip. Se till att journalister finns i människors verklighet och beskriv den ärligt, även när det inte är kravaller. Det skulle göra mycket av debatten om vad som får sägas överflödig.

Till opinionsbildare i Stockholms innerstad. Släpp Twitter några timmar och åk till miljonprogrammets flerbostadsområden så ofta ni kan. Grunda åsikterna på samtal med ungdomarna själva, med eldsjälar, lärare, boende.

Till företagsledare. Se möjligheterna hos ungdomarna. Det finns så mycket kraft och begåvning som kan användas mycket bättre.

Till fackförbunden. Agera för medlemmarnas intressen och föreslå förbättringar i miljonprogrammet. Var inte för bekymrade över att det "ligger utanför det fackliga uppdraget". Det är en central fråga för t ex många av Kommunals medlemmar.

9. PRIORITERA EUROPAPOLITIKEN

Bakgrund

Flyktingfrågan var i centrum för EU under år 2015 och förhandlingarna fortsätter under år 2016. Det är angeläget att fler länder tar ansvar. Sverige bör fortsätta att driva på för asylrätten och för ett solidariskt ansvar mellan medlemsländerna.

Samtidigt är det viktigt att bredda diskussionen och lyfta fram mångfaldens fördelar på en kontinent där de demografiska utmaningarna är stora. Arbetet mot diskriminering behöver skärpas. Alldeles för många människor i Europa blir sämre behandlade än andra på grund av sin hudfärg, sitt kön, sin ålder, sin sexuella läggning eller sitt funktionshinder. För att nå framgång måste Europapolitiken få högre prioritet.

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

- ♦ Bli tuffare i förhandlingarna om ett solidariskt flyktingmottagande. Det är orimligt att länder som får mångmiljardstöd från EU:s budget vägrar ta emot asylsökande. Sverige bör som nettobidragsgivare till EU tydligt deklarera att detta blir en fråga i nästa förhandling om långtidsbudgeten om situationen inte ändras.
- ♦ Driv arbetet mot strukturell diskriminering som en del av EU:s politik för tillväxt och social sammanhållning. Bostadssegregation behöver motverkas, barriärerna och utslagningen på arbetsmarknaden måste försvinna, skolorna ska klara att ge alla barn goda livschanser, klasskillnaderna i hälsa måste minska. Till stor del faller åtgärderna inom medlemsländernas ansvarsområde, men EU bör använda sin "öppna samarbetsprocess" och de årliga genomgångarna inom "den europeiska terminen" för att sätta upp fler gemensamma mål. Sverige kan ta fram konkreta förslag om detta som inspel till översynen av EU 2020-strategin och i diskussionerna om Jean-Claude Junckers initiativ till en "pillar of social rights".

- ♦ Verka för en skärpning av EU-reglerna mot diskriminering. Många blir särskilt illa behandlade därför att de till exempel är både homosexuella och muslimer. Åtgärderna mot sådan multipel diskriminering behöver förstärkas. Fördragets möjlighet till förstärkt samarbete kan vara en väg framåt om förhandlingarna i ministerrådet inte leder till resultat.
- ♦ Använd rättighetsstadgan. Lissabonfördraget gör det möjligt att ta nya steg för att garantera medborgarnas grundläggande rättigheter. Sverige kan ta fram förslag om till exempel asylsökandes rättigheter, åtgärder mot hatbrott, rasism, antisemitism och islamofobi. Samtidigt är det viktigt att bevaka så att EU:s strategier mot terrorism och för inre säkerhet respekterar grundläggande rättigheter.
- ♦ Lägg större vikt vid integrationsfrågor i användningen av EU:s strukturfonder och den sociala fonden.
- ♦ I vissa fall uppfattas EU-regler som hinder för nationella svenska initiativ. Det gäller exempelvis reglerna om statsstöd och om offentlig upphandling. Sverige bör tillsammans med likasinnade länder som Tyskland påverka EU-kommissionen att ta fram särskilda undantag vad gäller flyktingmottagande och integration, liksom tidigare skett för miljöåtgärder och för forskning.

Tidigare texter

Jag minns en tidig frukost vid EU-toppmötet i Tammerfors år 1999. Anna Lindh hade ersatt Göran Persson som av personliga skäl inte kunde delta. Utkastet till slutsatser som vi granskade var svagt när det gällde en human flyktingpolitik. Anna Lindh bestämde sig för att driva en skärpning och lyckades få igenom en tydlig skrivning om respekt för asylrätten.

Det går att påverka EU, även om det i dag kan kännas svårt på detta område. Men det behövs ett omfattande och resurskrävande arbete. Regeringen behöver prioritera EU-frågorna och bli tuffare i förhandlingarna. Säg redan nu att Sverige bara accepterar nästa långtidsbudget om fler länder tar sitt ansvar för flyktingarna, skrev jag år 2008. Förslaget är fortfarande aktuellt.

Sätt press på EU att ta emot fler flyktingar

År 2006 sökte 24 320 människor asyl i Sverige, enligt FN:s flyktingkommission. I Finland var siffran 2 290. Det säger något om hur de två ländernas politik uppfattas.

Skillnaderna är stora mellan EU-länderna. Trots politiska mål om en gemensam asylpolitik går det trögt i praktiken.

Toppmötet i Tammerfors år 1999 slog fast att EU:s politik ska utgå från full respekt av asylrätten. Sedan dess har utvecklingen gått åt andra hållet.

Efter mödosamma förhandlingar blev regeringarna överens om hur asylsökande ska behandlas. Minimikraven ligger på en pinsamt låg nivå. Ändå lever inte länder som Grekland upp till direktivet.

De politiska vindarna blåser åt andra hållet, mot en ännu mer restriktiv flyktingpolitik. Danmarks brutala lagstiftning riskerar att bilda mönster för många andra.

Silvio Berlusconi vann valet i Italien bland annat på hårda utspel mot människor med utländsk bakgrund. Nu kan främlingsfientliga Lega Nord få ett starkt inflytande över den italienska politiken.

I Frankrike förbereder president Nicolas Sarkozy en "immigrationspakt" under höstens EU-ordförandeskap. Det som hittills läckt ut oroar.

Pakten handlar rätt lite om asylsökandes rättigheter. Tyngdpunkten ligger på att motarbeta det som kallas illegal invandring.

De som får tillstånd att stanna inom EU måste skriva under ett "integrationskontrakt". Hittills har sådana kontrakt i EU-länderna tryckt mer på skyldigheter än på rättigheter.

Nicolas Sarkozy vill också förbjuda andra länder att besluta om "amnestier", liknande den spanska lagstiftning som gav rättigheter till många som slitit i årtal på de sämst betalda jobben.

EU-kommissionen tycks vara inne på att lägga fram ungefär de förslag som Sarkozy vill ha. Ett sådant beslut på toppmötet i december skulle binda alla medlemsländer och slå hårt mot de som söker skydd från krig och förtryck.

Sverige måste stå för en human flyktingpolitik, både på hemmaplan och i EU. Hittills har både socialdemokratiska och borgerliga regeringar varit alltför försiktiga när andra länder byggt murar.

Det handlar om att skapa en starkare europeisk opinion för att ge flyktingar en fristad. Det gäller också att bryta diskrimineringen och förbättra utlandsföddas möjligheter att få bra jobb.

På kortare sikt måste taktiken vid mötesborden bli tuffare.

Snart börjar nästa förhandling om EU:s långtidsbudget. Sverige är en av de största bidragsgivarna.

Det är hög tid att tala klarspråk. Säg redan nu att Sverige bara accepterar nästa budget om fler länder tar sitt ansvar för flyktingarna.

Aftonbladet 26 april 2008

10. UNDERLÄTTA ENGAGEMANG OCH JÄMNARE MAKTFÖRDELNING

Bakgrund

Trots att många svenskar har utländsk bakgrund är det ont om chefer med rötter utanför Europa i näringsliv och statsförvaltning. Stefan Löfvens regering är ett välkommet undantag med flera skickliga statsråd som har utomeuropeisk bakgrund. Mycket återstår att göra, både vad gäller förändrade värderingar och när det handlar om nya formella beslut. Den öppna rasismen är lättast att se, men det behövs också åtgärder mot den smygande utsorteringen från positioner med makt.

Det är angeläget att stat och kommuner ökar stödet till föreningslivet

Föreningslivet har central betydelse för den sociala sammanhållningen. Det visar exempelvis den amerikanske statsvetaren Robert Putnam i sin forskning och sina böcker. Det ideella engagemanget för flyktingar är starkt, och många lägger ideella arbetstimmar på lärläsning och

annat föreningsarbete som motverkar segregationen. Sådant ideellt arbete kan vara avgörande för att skapa kontaktytor, gemensamma värderingar och framtidstro.

De senaste decennierna har många föreningslokaler försvunnit och det blir allt svårare att rekrytera ungdomsledare. Det är angeläget att stat och kommuner ökar stödet till föreningslivet. Reformerna behöver handla om att fortsätta och bredda stödet till föreningslivets och studieförbundens arbete för nyanlända flyktingar. Det är imponerande att 73 000 nyanlända redan deltagit i studieförbundets verksamhet och bra att staten stödjer en fortsättning där även folkhögskolorna kan spela en stor roll⁴³.

Insatserna kan dock bli betydligt bredare. Stöd till föreningslokaler är en strategisk investering för sammanhållning. Staten och parterna på arbetsmarknaden behöver göra det lättare för vuxna att kombinera jobb med ideella insatser, till exempel genom rätt till tjänstledighet några timmar i veckan och skattere-

duktioner som liknar dagens system för friskvårdskostnader. Samtidigt behöver stöd till föreningslivet vara villkorat med gemensamma grundläggande värderingar som de uttrycks i skolornas läroplaner. Det gäller religiösa organisationer lika mycket som idrottsrörelsen.

Projektsatsningar för integration har fått kritik, men kan spela en viktig roll om de utformas på ett bra sätt. Att de inte löser alla problem är ett dåligt motargument, även mindre förbättringar är viktiga. Ofta uppstår nya innovativa arbetsätt i denna typ av projekt, som ordinarie verksamhet kan lära av.

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

- ♦ Fortsätt stödet till föreningslivets och studieförbundens arbete för nyanlända flyktingar.
- ♦ Bidra till fler mötesplatser bland annat genom stöd till föreningslokaler och krav på samlingslokaler vid byggande.
- ♦ Underlätta för vuxna att förena arbetsliv med ideella insatser, till exempel genom rätt till tjänstledighet några timmar i veckan och skattereduktioner som liknar dagens system för friskvårdskostnader.
- ♦ Sätt upp mål och uppföljningskrav för andelen chefer med utländsk bakgrund i offentlig förvaltning.
- ♦ Beskriv utvecklingen vad gäller chefer med utländsk bakgrund i näringsliv och organisationer, uppmuntra debatt om denna fråga.
- ♦ Fortsätt att stötta projektsatsningar för integration men utforma kriterier för stöd på ett bättre sätt med lärdomar från tidigare erfarenheter. Dra in bidrag till organisationer som inte respekterar fundamentala värderingar som kvinnors rättigheter.

Tidigare texter

Ingvar Carlsson bildade år 1994 världens första jämställda regering. Stefan Löfvens regering innehåller äntligen ett betydande antal statsråd med utländsk bakgrund. Det är duktiga personer som sitter där på sina egna meriter, men det är också en viktig signal i mångfaldens Sverige.

Fortfarande är dock maktfördelningen ojäm. Perspektiv och kunskaper hos svenskar med utländsk bakgrund kommer alltför lite till nytta. Samtidigt finns glädjande initiativ. Här följer några texter om makt och engagemang.

Inga invandrare i Perssons Björkvik

Dragspel, björkar, bokbord från ABF. Svensk sommar. Förväntan i luften. Jag stod längst bak, bredvid korvluckan i Björkviks Folkets Park. Framför mig satt grånade veteraner som vred på nackarna och spanade mot ingången. När kommer Göran Persson?

Många har raljerat över den höga medelåldern vid statsministerns sommartal. Själva känner jag stor respekt för dem som byggt upp den svenska välfärden.

Björkvik påminner mig om folkparken i min pappas hemtrakter, vid en liten sjö nära Ångermanälven. Också där de röda träbyggnaderna, ihopsnickrade med frivilliga insatser efter långa arbetsdagar. Slit och glädje tillsammans för att bygga ett bättre samhälle.

Ändå var det något som inte stämde i söndags. Fanns det verkligen inte någon bland de tusen i publiken med tydliga rötter i ett land utanför Europa? Jag gick ett snabbt varv för att kolla. Där satt en tjej med huvudduk. Strax innan Göran Persson gjorde entré körde en mörkhyad kille fram en rullstol närmare talarstolen. Kanske några enstaka till, men inte var det många.

Likadant på pressträffen. Välkända politiska journalister i bänkraderna, Göran Perssons medarbetare längs ena väggen. Inte någon med ett utomeuropeiskt efternamn, såvitt jag vet. Det är fortfarande vardagen i den svenska offentligheten.

Därför borde jag kanske inte ha blivit så överraskad när Göran Persson glömde integrationen bland mandatperiodens viktigaste uppgifter. Det nya Sverige måste slå sig in i den politiska debatten, gång på gång.

Tolv procent av dagens svenskar är födda i ett annat land. Utan invandrare skulle vare sig vården eller kollektivtrafiken fungera. Andra, alltför många, står utanför arbetsmarknaden. "Fattigdomen har ett etniskt perspektiv som är djupt orättvist", skrev de tre samarbetspartierna i söndagens DN-artikel.

Jag vill gärna tro att arbetet mot segregation och utanförskap föll bort av misstag i Björkvik. Det råder ingen brist på förslag. Den socialdemokratiska partikongressen i april antog ett bra handlingsprogram. Tuffare tag mot diskriminering. Bättre mottagande av flyktingar. Fler praktikplatser, enklare att värdesätta utländsk utbildning. Offentliga sektorn som föregångare. Integrationsminister Mona Sahlin har drivit debatten framåt, gjort den strukturella rasismen till en politisk fråga.

Men var är pengarna, de konkreta åtgärderna? Varför går det så trögt med de nya jobben? När kommer förslagen om bättre mottagning av flyktingar? Hur ska hårt trängda förorter klara sig när det statliga projektstödet försvunnit?

Göran Persson måste lyfta fram integrationen i nästa regeringsförklaring, men det räcker inte. Hittills har det varit för mycket prat och för lite effektivitet. Söndagens reformlöften på andra områden får inte hindra en ordentlig satsning på integrationen i höstens budgetproposition.

Sverige ser inte längre ut som publiken i Björkvik. Solidariteten borde ändå vara lika stark som när parken byggdes.

Aftonbladet 2 augusti 2004

Östberga TV ger stadsdelen ett ansikte

Barnen i Östberga berättar om sina drömmar. En kille vill bli doktor för att hjälpa folk. Nästa ska bli miljonär, skaffa en Lamborghini och ge pengar till mamma.

Andra tänker sig framtiden som bilmekaniker, polis eller världens bästa fotbollsspelare. Alla går de på mellanstadiet och är med i Östberga TV, kanalen som hjälper till att ge miljonprogramområdet en egen identitet.

På fritidsgården har Mehmet Yildiz svårt att slita sig loss från alla som drar i honom. Någon har blivit av med sin tekopp, någon annan undrar vad som händer i veckan.

Vi går in i musikrummet för att få prata i lugn och ro. På vägen ser jag att mycket förändrats sedan jag var på gården för 30 år sedan. Nu finns det en storbilds-tv vid ingången, biljardbord, innebandymål där mina kompisar brukade spela trummor.

– Våra första sändningar var väldigt amatörmässiga, säger Mehmet. Det tog tid att lära sig att redigera.

Jag svarar att det inte märks nu, att programmen känns genomtänkta.

– Vi försöker förbereda hela nyheter, berättar fritidsledaren. Tänka på vad de boende är intresserade av.

Så var det till exempel när daghemmet Gläntan brann i höstas. Östberga TV berättade om vad som hänt, gjorde reportage om ungdomar och brott.

Snart har det gått ett år sedan de började sända på Öppna kanalen. Under tiden har 25–30 ungdomar varit med.

– Vissa gör en timme om dagen, andra två minuter i veckan, säger Mehmet. De får bättre självförtroende efter ett tag, kan tala framför kameran.

En av de killar som gör mest heter Seder Jaudat. Mehmet ringer honom och snar-
kommer han in i rummet, slår sig ned på en stol.

Seder går på Brännkyrka gymnasium, pluggar samhällsprogrammet med juri-
disk inriktning. Efter skolan kommer han ofta till gården för att filma och redigera.

– Jag vill bli regissör, säger Seder. Jag älskar filmer, det här kom som en gåva till
mig.

Annars finns det inte så mycket att göra för ungdomar i Östberga, enligt Seder:

– Det finns ingen cafeteria, ingenstans att vara utom på gården.

Gränserna mot andra områden är skarpa. Det är inte så ofta som ungdomar
från hyreshusen i Östberga träffar villabarn från Örby.

– Det är mycket fördomar, säger Seder. De från Örby tror att vi i Östberga bara
gör kriminalitet. Östberga tror att Örby är snobbar.

Mehmet berättar att gården försökt få ungdomar från bostadsrätterna i den an-
dra delen av Östberga att komma. Men det är svårt. Trots att de är klasskompisar
umgås inte barnen över gränserna på fritiden.

Fritidsgården i Östberga har i alla fall lyckats med ett av de mest spännande
projekt jag sett på länge. Slå på tv:n halv tio på tisdagskvällarna om du kan få in
Öppna kanalen. Det är det värt.

Segregation handlar om makt

Det intressanta med SCB:s jobbstatistik är inte i första hand att få brandmän är invandrare medan många städare har utländsk bakgrund. Det viktigaste är hur makthavare håller andra borta från inflytelserika poster.

Så har det varit länge med bristen på kvinnor bland börsbolagens VD:ar, även om samhället förändrats på andra områden. Så är det också för den som har rötter i ett annat land.

SCB:s statistik är brutal i sin tydlighet. Hög andel invandrare i yrken med lågt inflytande, som städare och vårdbiträden. Låg andel bland chefer både i näringsliv och offentlig sektor.

Siffrorna dementerar Sverigedemokraternas mytbildning om att invandrare är en belastning för samhället. Tvärtom visar de det som alla redan borde inse, att många samhällssektorer (som vården och kollektivtrafiken, för att bara nämna två) fungerar därför att människor med utländsk bakgrund har de tuffaste jobben.

SCB-tabellerna borde också leda till mer debatt om makten. Det är samma sak som med jämställdheten. Först när inflytandet fördelas mer rättvist kommer det att på allvar hända något med bostadssegregation, arbetsmiljö och uppväxtvillkor för alla svenskar med utländsk bakgrund.

Bloggtext 9 mars 2010

11. BIDRA TILL TILLIT OCH GEMENSAMMA GRUNDVÄRDERINGAR

Bakgrund

Värderingar och sammanhållning är ett svårt ämne. Det är ändå angelägna frågor att diskutera när uppdelningen i samhället ökar. Hur kan vi dela grundläggande värderingar? Skapa en gemensam identitet i Sverige, som en del av människors olika identiteter? Så länge välfärdsstaten och det demokratiska ansvarsutkrävandet främst är nationellt är detta centrala frågor.

Läroplanen för grundskolan och gymnasiet innehåller en rad grundläggande värderingar som vi i demokratisk ordning beslutat att eleverna bör lära sig. Samma principer bör gälla annan offentligt finansierad verksamhet, och insatser för att påverka samhället i stort. Det handlar om att motverka fördomar och ålderdomliga värderingar i både rika och fattiga områden. En del av detta är dialog och krav gentemot inskränkta grupper av främst män i miljonprogramområden. Samtidigt är det viktigt att slå vakt om mångfaldens värde och att bekämpa dem som vill stänga gränser.

Luciano Astudillo har skrivit om identitet i det nya Sverige på ett utmärkt sätt. Hans blogg Jag älskar Sverige var ett sätt att verka för en öppen nationalism, som beskriver den nation vi vill ha, baserad på demokrati, jämlikhet och en stark välfärdstat. En sådan öppen nationalism är ett bra alternativ till den farliga kraft som utgörs av nationalism baserad på ras, religion och misstänksamhet mot människor med utländsk bakgrund.

En annan inspirationskälla kan vara den spanske sociologen Manuel Castells och hans begrepp "projektidentitet". Castells beskriver hur politiska reformer som förbättrar medborgarnas villkor ger legitimitet och identifikation, och därmed bidrar till sammanhållning. Översatt till dagens Sverige kan det handla om politiska reformer som till exempel förbättrar arbetsmiljön, skapar goda bostadsområden och en bättre skola. Därmed visar nationalstaten och kommunerna sin förmåga att leverera goda förutsättningar för alla, något som kan öka tilliten i samhället.

Bristen på sådana reformer leder till en motsatt utveckling, att medborgare tycker samhället blir sämre och tappar förtroendet för de etablerade partierna. Tommy Svensson och Måns Wadensjö beskriver i boken *Det mörka Europa* hur högerextrema och rasistiska partier växer i Europa.⁴³ Att arbeta mot rasism och inte ge sådana partier inflytande över regeringspolitik måste vara en central del av politiken för sammanhållning. Kampen mot våldsbejakande extremism med andra förtecken, som fundamentalisk islam, är också angelägen. Här har inte minst Nalin Pekgul länge varit en modig och viktig röst.⁴⁴

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

- ♦ Skapa fler mötesplatser, inte minst genom fortsatt stöd till studieförbund.
- ♦ Motverka extremism, såväl rasistiska rörelser som våldsbejakande islamism och den autonoma rörelsens våld.
- ♦ Kompromissa inte med värderingsgrunder för skattefinansierad verksamhet som tagits fram i långa, demokratiska processer – till exempel läroplanen för grund- och gymnasieskola.
- ♦ Avbryt den statliga finansieringen av föreningar som inte respekterar kvinnors rättigheter.

Tidigare texter

Ett Sverige i snabb förändring kan skapa osäkerhet inför framtiden, skrev jag på den internationella webbsajten Open Democracy år 2009. Texten varnade för Sverigedemokraternas frammarsch och lyfte samtidigt fram intressanta försök att skapa en ny svensk identitet. Frågor som fortfarande är aktuella.

---

43 Arbetarrörelsens tankesmedja (2013)

44 Fokus, 8 apr 2016

Sverige i förändring

”Människor här representerar alla delar av Sverige”, hör jag mig själv säga till den 17-åriga killen som besöker Socialdemokraternas mellankongress. Vi känner varandra från Tensta, en förort till Stockholm. ”Det är roligt att höra alla landets dialekter, från Skåne till Norrbotten”, fortsätter jag.

Vi pratar om svensk politik, om nästa val den 19 september 2010. Kommer Mona Sahlin, partiordförande för Socialdemokraterna, att kunna besegra statsminister Fredrik Reinfeldt, Moderaterna? Kan de tre rödgröna partierna klara samma typ av politisk samordning som hjälpte de fyra borgerliga partierna till makten år 2006? Kommer främlingsfientliga och högerpopulistiska Sverigedemokraterna att få tillräckligt många röster för att komma in i Riksdagen, och därmed stoppa de rödgröna partierna från att bilda en regering?

När jag nämner Sverigedemokraterna dyker en tanke upp i mitt huvud. Ljög jag när jag sa ”alla Sveriges dialekter”? Liksom många andra svenskar (men bara ett fåtal vid partikongressen) talar min bekant med en bestämd ”dialekt”. Svenska med påverkan av arabiska, turkiska med flera språk finns i förorter där många invandrare och deras barn lever. Socialdemokraterna har varit framgångsrika i att uppnå lika representation mellan män och kvinnor men har brister i detta avseende: få svenskar med utländsk bakgrund finns på högre nivåer i partiet.

Politiken har misslyckats med att hålla jämna steg med förändringar i den svenska ekonomin och samhället, där invandringen länge bidragit till utveckling, och ökat i betydelse sedan 1945. Tillströmningen av utländska arbetare efter andra världskriget gjorde den snabba ekonomiska tillväxten möjlig; senare generationer av invandrare sökte skydd från förföljelse i sina hemländer och utgör idag en viktig del av arbetskraften. Sverige har under de senaste decennierna välkomnat fler flyktingar per invånare än många andra EU-länder. År 2009 har en fjärdedel av barnen under 18 år minst en förälder född i ett annat land.

Det innebär en snabb förändring av det svenska samhället. Hur landets politiska partier svarar kan bli avgörande för den sociala sammanhållningen på längre sikt. Några socialdemokrater tänker mycket på frågan och på hur man kan utforma en politik som blir grunden för framtida valsegrar.

Det politiska läget

Främlingsfientliga partier har haft det svårare i Sverige än i många andra europeiska länder. Fiaskot för Ny Demokrati – ett populistiskt parti som fanns i riksdagen 1991–94 har bidragit till detta, liksom relativt invandravänliga attityder i befolkningen. Men nu ökar stödet för Sverigedemokraterna.

Många aktuella opinionsundersökningar visar en knapp ledning för de rödgröna partierna (Socialdemokraterna, Miljöpartiet och det tidigare kommunistiska

Vänsterpartiet) över den borgerliga Alliansen för Sverige (Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet). Men stödet för Sverigedemokraterna är ofta över de 4 procent som krävs för att komma in i Riksdagen; om partiet uppnår detta mål i 2010 års val, kan det hindra Mona Sahlin från att bilda en rödgrön regering. Socialdemokraternas partiledare har förbundit sig att aldrig samarbeta med Sverigedemokraterna.

I princip har de rödgröna partierna god chans att bilda nästa regering. Fredrik Reinfeldts prestation år 2006 var visserligen anmärkningsvärd. Han ledde en enad center-högerkoalition till makten efter tolv år av socialdemokratiskt styre. Det lyckades genom en omprofilering av Moderaterna till ett parti för vanliga arbetare, vilket gjorde det möjligt för Reinfeldt att prata mer om jobb i valkampanjen år 2006 än vad Socialdemokraterna gjorde.

Fyra år senare brottas Sverige med den ekonomiska krisen. Dagens arbetslöshet på 8,3 procent (redan det en mycket hög nivå för Sverige) förväntas ligga på tvåsiffriga nivåer under år 2010. Många medborgare kommer att uppleva effekterna av ytterligare nedskärningar av socialförsäkringarna. Oppositionen anklagar regeringen för att sänka skatten för rika svenskar och inte investera tillräckligt i modern sysselsättningspolitik, som livslångt lärande.

Som svar har Fredrik Reinfeldt försökt använda det svenska ordförandeskapet i EU från juli till december 2009 för att bygga en bild av internationell statsman som kan höja sig över småaktiga inhemska tvister. Det verkar inte fungera även om han fortfarande får högre betyg än Mona Sahlin i opinionsmätningar om politiskt ledarskap.

Situationen för de mindre koalitionspartierna är ytterligare ett problem för regeringen. Kristdemokraterna riskerar att inte klara 4 procent-gränsen för att komma in i riksdagen, och Centerpartiet har också dåliga siffror; men det liberala Folkpartiet hade viss framgång i EU-valet i juni 2009.

Främlingsfientliga lockrop

Känslan av politisk medgång fick Socialdemokraternas mellankongress att sluta i god stämning. De flesta politiska bedömare såg kongressen som en framgång för Mona Sahlin, som konsoliderade sitt stöd inom partiet och samtidigt undvek beslut som skulle kunna alienera medelklassväljare. Partiledarna för Miljöpartiet och Vänsterpartiet gästade kongressen för en gemensam manifestation, en signal om att de tre parterna kan styra tillsammans.

Denna uppvisning av enighet mellan de tre partierna illustrerade samtidigt att Socialdemokraterna inte längre kan räkna med vad de en gång tog för givet: förmågan att sitta vid regeringsmakten själva. "Sverige blev en demokrati som andra i det ögonblick då Mona Sahlin accepterade organiserat samarbete med Miljöpar-

tiet och Vänsterpartiet”, skrev den politiska journalisten Lena Hennel i Svenska Dagbladet.

Frågan är nu om Sverige kommer att följa en annan europeisk trend, och få se ett högerpopulistiskt parti representerat i parlamentet. Många socialdemokrater grubblar över denna fråga.

LO-ordföranden Wanja Lundby-Wedin fick starka applåder vid kongressen när hon fördömde Sverigedemokraternas främlingsfientlighet; hon manade till kamp mot partiet som fick 5,1 procent i en opinionsundersökning som publicerades den 10 december 2009 och påpekade att många lågavlönade arbetstagare är invandrare. Progressiva och välorganiserade fackföreningar har länge hindrat tillväxten av populism i Sverige.

Nu ändrar Socialdemokraterna kurs. Mona Sahlins parti överger integrationspolitiken som ett särskilt politikområde och vill ersätta den med bredare begrepp som social sammanhållning, fler jobb och jämlikhet. Kommer detta att vara tillräckligt för att övertyga arbetare som är rädda för att förlora sina jobb och som tror att invandringen leder till fler brott?

Sverigedemokraterna gör anspråk på att vara ett respektabelt nationalistiskt parti som värnar ”traditionella” värden. Men partiet har sina rötter i nynazistiska kretsar, ett arv det försöker förneka. Partiledaren Jimmie Åkesson har kallat en ökning av muslimska invandrare för det största utländska hotet mot Sverige, något som möttes av intensiv kritik.

Ett Sverige för alla

Hur kan Sveriges socialdemokrater hindra den främlingsfientliga populismen från att bli starkare, och de sociala spänningarna från att öka? Svaret kan finnas i en annan fråga: går det att definiera en ny typ av ”svenskhet”?

Jag ställer frågan till Luciano Astudillo över en kopp kaffe på partikongressen. Den 37-årige riksdagsledamoten föddes i Chile, och växte upp i Sveriges tredje största stad Malmö där 38 procent av befolkningen har utländsk bakgrund. Han har ägnat mer uppmärksamhet åt mångkulturen som politisk utmaning än de flesta svenska politiker.

”Vi måste hitta ett nytt sätt att beskriva oss som en nation”, säger Astudillo. ”Vi måste ändra det traditionella sättet i Sverige där så mycket beror på var dina föräldrar är födda, vilket pass de har och hur de ser ut. Populisternas världsbild är gammal – den samhällsformen existerar inte längre i en tid av globalisering och öppna gränser.”

Luciano Astudillos blogg heter "Jag Älskar Sverige". Han försöker hindra högerpopulisterna från att hävda äganderätten till sådana symboler som den svenska flaggan och nationaldagen. "Nationalism kan vara en extremt farlig kraft när den utgår från ras, religion, misstro mot utlänningar. Jag tror att vi måste omfamna en öppen nationalism - och då menar jag att vi behöver beskriva det Sverige som vi vill ha, byggt på demokrati, lika rättigheter och en stark välfärdsstat."

Luciano Astudillo har under många år varit med i det civila samhällets insatser i Rosengård, ett fattigt område i Malmö där de flesta invånarna har ett annat modersmål än svenska. Den långa historien av folkrörelser i Sverige är en tillgång för att bygga ett nytt koncept för nationen, enligt Astudillo. Han är också en av de socialdemokrater som sitter ned med väljare som attraheras av högerpopulism och försöker förstå deras oro. "För mig är det intressanta inte att tala om Sverigedemokraterna, det är att prata med människor som röstar på dem, lyssna på deras åsikter och farhågor."

Luciano Astudillo är även en framträdande röst i sysselsättningspolitiska frågor och för små och medelstora företag. Att skapa arbetstillfällen är nyckeln till social sammanhållning, menar han. Att snabbt komma in på arbetsmarknaden och att barn får en bra start i skolan är avgörande för invandrare.

Jag frågar om Socialdemokraterna tar en risk genom att överge integration som politiskt begrepp. Astudillo svarar att det skulle vara värre att ha en särskild politik för en del av befolkningen på grund av deras etniska bakgrund, oavsett hur länge de har bott i Sverige. Därför kommer den socialdemokratiska arbetsgrupp om migration som han leder att fokusera på invandrarnas första år i Sverige, samtidigt som gruppen formulerar en övergripande policy för sammanhållning. En annan arbetsgrupp under ledning av Anders Lago från industristaden Södertälje kommer att föreslå hur de många områden som byggdes under 1960-talet och nu har stora inslag av fattigdom och utslagning kan göras mer attraktiva. Socialdemokraterna tänker också göra jobben till den stora frågan inför valet år 2010, och vill laga hålen i de sociala skyddsnäten.

Kommer detta att räcka för att vinna traditionella arbetarklassväljare, särskilt dem som nu funderar på att rösta på Sverigedemokraterna? Det kommer till stor del att bero på om den socialdemokratiska ledningen lyssnar på personer som Luciano Astudillo och Anders Lago och på alla "dialekter" av svenska, både gamla och nya.

Open Democracy 10 december 2009 (översatt från engelska)

12. SAMMANHÅLLNING ÄR EN GOD INVESTERING

”Större satsningar”, ”Mer resurser” det är formuleringar som återkommer i tidigare avsnitt. Sådana förslag är sällan trovärdiga utan förslag om finansiering. Samtidigt överdrivs ibland svårigheterna. Sverige har starka statsfinanser och budgetöverskottet ökar. Därför är det ingen slump att Finanspolitiska rådet och andra bedömare ser ett utrymme för att investera i bättre flyktingmottagande under de närmaste åren. Finansminister Magdalena Andersson har också övergett ”krona för krona”-principen för nya reformer med hänvisning till det stora antalet flyktingar. Den ekonomiska vårpropositionen tillför tio miljarder kronor till kommunerna, särskilt de med snabbt växande befolkning. En särskild satsning på nyanlända får 500 miljoner kronor år 2016. Detta är bra, men långt ifrån tillräckligt. Stora delar av pengarna till kommunerna är redan in-tecknade för automatiskt ökande utgifter. Det behövs mer utrymme för nysatsningar.

Investeringar mot segregationen och för rättvisa uppväxtvillkor är framtidsinvesteringar. Den ekonomiska politiken behöver läggas om för att ge utrymme till väsentligt större satsningar för bostadsbyggande och andra åtgärder mot segregationen, tiotals miljarder kronor under de närmaste åren.

Därmed inte sagt att det bara är att blåsa på med nya utgifter. Fortfarande behövs en noggrann prövning av vad som är rimligt. Det finns också ett betydande utrymme för effektiviseringar på myndigheter och i annan skattefinansierad verksamhet.

Det mest rimliga sättet att hitta ekonomiskt utrymme för framtidsinvesteringar är att ändra överskotts målet. Sverige har redan en av västvärldens lägsta statsskulder. Regeringen väljer i den ekonomiska vårpropositionen att låta budgetunderskottet öka något på grund av migrationen den närmaste tiden, men ambitionen är fortfarande att öka det finansiella sparandet till år 2020. Det är en kortsiktig syn i ljuset av den snabbt ökande befolkningen och de stora investeringsbehoven. Nu behövs rejäla satsningar. Det kommer att vara samhällsekonomiskt lönsamt på sikt.

En annan möjlighet till finansiering är att öka statens inkomster, exempelvis

genom att höja kapitalskatter, återinföra fastighetsskatten och/eller dra tillbaka det senaste jobbskatteavdraget. Sverige har exempelvis låga kapitalskatter jämfört med tanken på 30 procent i skattereformen 1990.⁴⁵ Sådana skatteförändringar skulle även vara bra från fördelningspolitisk synpunkt.

Det finns också goda skäl att skärpa åtgärderna mot skattefuskar och svartarbete – inte minst för att flyktingar och ”gömda” inte ska bli utnyttjade. Elektrikerförbundet hör till dem som argumenterat klokt för ökad skattekontroll och fler insatser för ”vita jobb”. Att förstärka Skatteverket är både en rättvisefråga och en väg att öka statsinkomsterna. Regeringen har tagit bra steg i denna riktning. Mer går att göra.

Det tredje sättet är att minska andra statliga utgifter, till exempel genom att senarelägga höjningar av a-kassan och ersättningstaken i socialförsäkringarna. Det vore en olycklig väg, men den som inte är beredd att välja någon av de två tidigare finansieringssätten kommer att tvingas till sådana svåra val.

Mångfaldens Sverige är dagens centrala samhällsprojekt utifrån samma värderingar och samhällsförändrande förmåga som socialdemokratin haft många gånger tidigare. De senaste månadernas debatt och opinionsutveckling visar att arbetet för sammanhållning i ett nytt Sverige behöver få mer kraft om inte det politiska landskapet ska förändras ytterligare till det sämre efter nästa val. Det brådskar därför att formulera en trovärdig politik, inte minst för socialdemokratin och Stefan Löfven.

Denna rapport har försökt belysa några inslag i ett sådant brett program, och därmed förhoppningsvis bidra till en angelägen debatt.

Tidigare texter

Hösten 2015 sätter fortfarande spår i den politiska diskussionen. Sällan har partier bytt uppfattning så fort som när flyktingpolitiken ändrade kurs. Det återstår att se om förändringarna blir tillfälliga, som regeringen säger, eller varaktiga.

Reformerna i tidigare avsnitt skulle underlätta en återgång till en mer generös flyktingpolitik. De skulle också bidra till att bryta segregationen och öka sammanhållningen mellan alla som redan lever i Sverige.

Att föra en sådan politik är avgörande för socialdemokratiens möjligheter i 2018 års val, liksom i ett längre tidsperspektiv. Det är uppenbart att partiet förlorat förtroende bland väljarna. Rättvist eller orättvist kan man diskutera, men sådan ser verkligheten ut.

Regeringen har tagit en rad bra initiativ framför allt om den första tiden i Sveri-

---

Investeringar mot segregationen och för rättvisa uppväxtvillkor är framtidsinvesteringar

---

45 DN, 28 dec 2015

ge för nyanlända. Det var ett misstag att avskaffa integrationspolitiken vid den socialdemokratiska partikongressen år 2013 utan att presentera ett trovärdigt alternativ. Att formulera ett bredare program mot segregationen skulle vara ett viktigt steg för att återställa förtroendet, och därmed öka chanserna att på allvar påverka rikspolitiken även efter 2018 års val. I följande texter har jag försökt beskriva den politiska utmaningen och några möjliga svar.

Gå på offensiv mot Sverigedemokraterna

De rödgröna partierna måste presentera bättre förslag om jobben, brottsligheten och sammanhållningen. Annars kan Sverigedemokraterna växa ännu mer än i dagens SCB-mätning.

Mona Sahlin kommer tillbaka från sin USA-resa med en rejäl ledning i opinionen. De rödgröna partierna får egen majoritet. Alliansen går bakåt. Centerpartiets kris är särskilt tydlig.

*Socialdemokraterna kan vara glada, med ett stöd på 36,5 procent. Politiken sväng-
er snabbt. Mona Sahlin har verkligen stärkt sin ställning i höst.*

*Ändå finns det skäl för de rödgröna att vara oroliga. SCB bekräftar Sverigedemo-
kraternas ökning. Partiet har 5,1 procent av sympatierna.*

*Det finns inte särskilt många bra undersökningar om varför människor väljer Sve-
rigedemokraterna. För min del tror jag knappast enskilda händelser som Jimmie
Åkessons artikel i Aftonbladet sätter den långsiktiga trenden. Jag tror inte heller
att den uttalade rasismen blivit så mycket större.*

*Sverigedemokraternas uppgång beror snarare på att väljare känner sig svikna
av de etablerade partierna. Moderaterna verkar tappa mest till Jimmie Åkessons
parti. Det kan vara besvikna personer som bidrog till Reinfeldts valseger 2006 men
som inte tycker att deras åsikter räknas nu heller.*

*Även Socialdemokraterna förlorar väljare till (SD). De rödgrönas majoritet är
bräcklig. När valet närmar sig kommer nya rubriker om skandaler, verkliga eller
påhittade. Det kan locka ännu fler väljare till Sverigedemokraterna.*

De rödgröna partiernas arbetsgrupper presenterar snart sina förslag, i februari

om jag förstår saken rätt. Då måste det finnas med en politik som övertygar de missnöjda väljare som inte är rasister, men som tycker att de etablerade politiker-
na struntar i dem.

Ett sätt att möta missnöjet är att åka runt och lyssna på människors uppfattningar i de områden där Sverigedemokraterna har växande stöd. Ta stenhård strid mot Jimmie Åkesson och hans främlingsfientliga partikamrater, men betrakta inte alla partiets väljare som övertygade rasister.

För min del tror jag de rödgröna måste formulera en jobbpolitik som verkligen utgår från "full sysselsättning" även för de som stått utanför arbetsmarknaden länge eller som kommer från ett annat land. Det ställer krav på nytänkande, bland annat inom fackföreningsrörelsen.

Människors rädsla för brott måste tas på allvar. De rödgröna måste hitta pengar till bättre skolor och bostäder, istället för att dra ned på sina tidigare löften.

Socialdemokraterna måste också ställa krav på Miljöpartiet om satsningar på miljonprogramsområdena. Flyktingpolitiken behöver bygga på en rättvis individuell prövning, inte på godtycke. De rödgröna måste fördöma fundamentalism, oavsett vilken sort det är.

Det vore illa om Sverigedemokraterna kom in i riksdagen. Det vore ännu värre om de tvingade fram en blocköverskridande regering, och därmed omöjliggjorde den rättvisepolitik som är enda sättet att stoppa främlingsfientligheten.

Bloggtext 10 december 2009

En prövning för svensk socialdemokrati

Att bära keps är i många delar av Sverige en symbol för att tillhöra "vanligt folk", i motsats till de politiska och ekonomiska eliterna i Stockholm. Många unga svenska män bär sin keps med skärmen bakåt; deras fäder föredrar det traditionella sättet med skärmen framåt. Men även om generationerna har olika klädstil finns det ett gemensamt drag: de historiska banden till Arbetarepartiet Socialdemokraterna håller på att lösas upp.

Riksdagsvalet den 19 september 2010 tycks bekräfta denna förändring. Valet vanns av de fyra borgerliga partierna, "Allians för Sverige" - under ledning av

Fredrik Reinfeldt, Sveriges statsminister sedan år 2006. Reinfeldts parti, Moderaterna, fick 30 procent av rösterna, vilket innebär att det har fördubblat sin andel sedan år 2002. De tre andra partierna i koalitionen förlorade mark. Centerpartiet fick 6,6 procent av rösterna, det liberala Folkpartiet 7,1 procent, och Kristdemokraterna 5,6 procent. Tillsammans har allianspartierna 173 riksdagsmandat, bara två platser från egen majoritet i riksdagen.

Det största oppositionspartiet, Socialdemokraterna, fick 30,9 procent av rösterna. Det är något mer än Moderaterna, men även tillsammans med sina allierade i den "röd-gröna" koalitionen Miljöpartiet de Gröna (MP, 7,2 procent) och Vänsterpartiet (V, 5,6 procent) – är det gemensamma stödet på 43,7 procent långt efter alliansens 49,3 procent. För Socialdemokraterna, som styr Sverige 65 av de 78 åren sedan 1932, är detta ett bittert nederlag.

Valresultatet gör det sannolikt att den borgerliga alliansen kan sitta kvar vid makten, även om det i skrivande stund inte finns någon entydig majoritet i riksdagen.

Om den moderatledda regeringen sitter kvar blir valet historiskt. Det skulle vara första gången i modern tid som en center-högerregering har klarat detta i Sverige efter att ha haft regeringmakten en hel mandatperiod. Men valet är också unikt för att det främlingsfientliga partiet Sverigedemokraterna lyckades ta sig in i riksdagen, efter att ha fått 5,7 procent av rösterna (långt över tröskeln på 4 procent för att vara representerade i parlamentet).

Av de många berättelserna om detta val är Socialdemokraternas misslyckande och Sverigedemokraternas framgångar de mest slående. De hör ihop. Ännu finns inte någon detaljerad analys av väljarnas motiv, men undersökningar före valet indikerade att yngre män i ekonomiskt svagare områden, liksom arbetare i allmänhet, var på väg att överge Socialdemokraterna. Sverigedemokraterna vann på denna trend, samtidigt som de tog röster från de borgerliga partierna. För socialdemokraterna innebär utvecklingen en identitetskris efter så många år då partiet dominerat svensk politik. Resultatet visar också på problem för det svenska samhället i stort.

Den gamla skolan

Två dagar före valet besökte Thomas Östros sin gamla skola i industristaden Västerås. Mer än hundra förstagångsväljare inklusive ett stort antal unga killar med keps samlades för att höra partiets talesman för den ekonomiska politiken. Hans framträdande var långt ifrån den teknokrat som Östros ibland beskrivs som. Thomas Östros argumenterade mot den borgerliga regeringens politik att sänka skatter och försämra sociala förmåner. Han ville se ett livslångt lärande som ger alla en chans.

Östros berättade också sin personliga historia, som son till en bergsprängare och en städerska. Det skattefinansierade och avgiftsfria utbildningssystemet gjorde det möjligt för honom att gå vidare till universitetet, och senare till ekonomisk forskning. När en flicka frågade om högre utbildning, hänvisade Östros till högskolan bara hundra meter bort, som byggdes under socialdemokratisk regeringstid

som en del av en utbildningspolitik för hela landet. Även killarna längst bak i klassrummet verkade lyssna noga.

Östros personliga historia är på sätt och vis även historien om svensk socialdemokrati, om att ge möjligheter till alla barn. En annan riksdagsman, Luciano Astudillo, kan berätta en liknande historia. Han beskrev alldeles efter valet hur han kom till Sverige från Chile som del av en familj som var politiska flyktingar efter militärkuppen: "Det är en fantastisk historia på sätt och vis. Kan ni tänka er att en liten pojke som växer upp i ett främmande land, i ett av Sveriges fattiga områden, kunde bli ledamot av landets viktigaste politiska församling? Det är det Sverige som jag älskar."

Östros och Astudillos karriärer avspeglar socialdemokratiska framgångar när det gäller social rörlighet, men det verkar som om detta tema inte längre fungerar som budskap gentemot alla arbetare och deras familjer. Inför valdagen använde kampanjarbetarna i Socialdemokraternas valhögkvarter devisen "Ta på kepsen" för att påminna om vikten av att knyta an till arbetarväljarna. Valresultatet i Råby, Västerås, där Thomas Östros bodde, antyder att budskapet inte fungerade. Sverigedemokraterna tredubblade sitt valresultat där jämfört med år 2006.

Nya förutsättningar

Att arbetarklassväljare övergivit Socialdemokraterna för Sverigedemokraterna är ett fenomen som knyter samman ekonomi, invandring och social förändring. Sverige har en lång historia av invandring, som format landet (se Mats Engströms artikel "Sverige i förändring", *Open Democracy* 10 december 2009). Inom EU är Sverige ett av de länder som tar emot flest flyktingar i förhållande till sin befolkning (kontrasten med grannländerna Danmark och Finland är stor). Invandrare utgör nu 14 procent av Sveriges befolkning på 9,4 miljoner.

De etablerade partierna har varit långsamma med strategier som kan underlätta för nyanlända att komma in på arbetsmarknaden, och när det gäller mer generella frågor om social integration. Detta är en situation som högerextrema grupper är angelägna att utnyttja genom att ge invandrare skulden för sociala problem (med särskild inriktning på "hot" från muslimska invandrare mot det svenska sättet att leva).

Sveriges sjukvård, transporter och industriproduktion är i stor utsträckning beroende av lågavlönade invandrare som arbetskraft. Ändå brukar uppmärksamheten (inklusive mediebevakningen) sällan handla om sådana aspekter av ett mångkulturellt samhälle, utan om frågor som den höga arbetslösheten och våld i förorter där många personer med utländsk bakgrund bor. Förutsättningarna där är svåra: sysselsättningsgraden för människor som kommer från länder utanför Europa är betydligt lägre än för de som är födda i Sverige eller andra EU-medlemsstater; skolresultaten är lägre i fattiga områden med många invandrare; diskriminering mot invandrare är vanligt.

Göran Persson, Socialdemokraternas senaste statsminister (1996–2006), konstaterade att integrationen var en av hans regerings två största politiska utmaningar. Men partiet genomförde aldrig en effektiv strategi för att förbättra

levnadsförhållandena i fattiga områden. Efter att den borgerliga regeringen kom till makten år 2006 har de sociala skillnaderna ökat ytterligare. Det beror delvis på en medveten politik: resurser för sjukvården har förts över från utsatta till mer välmående områden, och pengar avsedda för skolor med många elever som har utländsk bakgrund har försvunnit, trots att fler kommit till Sverige.

De etablerade partierna ville inte diskutera invandring i valrörelsen, av rädsla för att en sådan debatt skulle gynna Sverigedemokraterna. Hur klokt detta var kommer att bli en viktig del av eftervalsdebatten.

Sverigedemokraterna lockade väljare från både höger och vänster. Partiet har traditionellt varit starkast i södra Sverige. Där ökade stödet kraftigt i detta val, men Sverigedemokraterna fick också röster i några av Socialdemokraternas starkaste fästen, som gamla industriområden i mellersta Sverige. Denna utveckling liknar vad som hänt i andra delar av Europa där populistiska högerextrema partier har gjort vinster, och det innebär en stor långsiktig fara för Socialdemokraterna.

När jag talade med Thomas Östros i Västerås två dagar före valet, var han inte beredd att diskutera möjliga valresultat. Men han medgav att kvinnor oftare tar upp frågor som ligger närmare den rödgröna alliansen än vad män gör. "Det kommer att vara mycket viktigt att titta på valresultatet bland unga män", sade han. "Har vi lyckats bland dem eller inte? Det är en viktig fråga."

Östros anser att Sverigedemokraternas förmåga att rekrytera väljare blir starkare både av en allmän misstro mot politik och av att vissa människor inte ser någon positiv egen framtid. Denna kombination av cynism och social utestängning bidrar till att underblåsa Sverigedemokraternas tillväxt (även om det bör noteras att partiet även lockar medelklassväljare). "Det finns grupper av utsatta personer som kan rösta på dem", menar Östros. Han anklagar den borgerliga regeringen för att ha ökat de sociala skillnaderna, men medger också att sådana skillnader, liksom problem med segregation, har funnits under lång tid.

Identitetskris

Socialdemokraternas misslyckande i detta val består även i att många arbetarmän – en stor del av partiets historiska bas röstade på Moderaterna. Fredrik Reinfeldt fick som ny partiledare med sig sitt parti på att ändra varumärket till "Nya moderaterna" (inspirerad av Tony Blairs "New Labour"). Nu, år 2010, talar Reinfeldt om sin organisation som "Sveriges enda arbetarparti".

Det verkar ha fungerat, åtminstone hos en del av väljarkåren. Reinfeldts ekonomiska politik med kraftigt sänkta skatter och sociala neddragningar gynnade de välbeställda, men Moderaternas framgångar i socialdemokratins traditionella väljarbas visar att Socialdemokraterna inte längre är arbetarfamiljers automatiska val. Irene Wennemo skrev i en eftervalsanalys i Aftonbladet: "Moderaterna har framgångsrikt utnyttjat det faktum att många människor känner sig som arbetare på sitt jobb, men som medelklass hemma".

Socialdemokraterna förlorade också stöd bland medelklassväljare i städerna, en trend redan i 2006 års val som tycks ha fortsatt. Besvikelsen är stor över detta, eftersom partiets förnyelseprocess efter förlustvalet år 2006, som leddes av den

nya ledaren Mona Sahlin, i stor utsträckning handlade om att vinna tillbaka dessa väljare. Denna strategi ledde Socialdemokraterna till att undvika förslag som kan alienera denna grupp (som betydande skatteökningar och begränsningar för valfriheten mellan olika skolor eller vårdcentraler).

Strategin fungerade uppenbarligen inte. Den urbana medelklassen, kärnan av de förmodade mer individualistiska väljare som gillar den valfrihet som framför allt borgerliga regeringar infört, förblev oemottagliga för Socialdemokraternas nya image. I den eftervalsdebatt som redan pågår anser socialdemokratiska politiker som Helene Hellmark Knutsson att partiet inte gick tillräckligt långt för att nå medelklassen i storstäderna. Andra kritiserar det de ser som en kopia av borgerlig politik.

Mer allmänt tycks identitetskrisen för de svenska socialdemokraterna liksom i andra delar av Europa – hänga ihop med uppdelningen mellan dagens nya arbetarklass och urbana medelklassväljare, i ett mångkulturellt samhälle (se Anton Pelinka "Ungerns val, och Viktor Orbáns val", *Open Democracy* den 15 april 2010). Ett politiskt budskap riktat i huvudsak till medelklassen i storstäderna verkar inte fungera, allra minst för män i arbetarklassen.

En annan vanlig förklaring till Socialdemokraternas dåliga resultat är att väljarna är vana vid att partiet regerat på egen hand, och blev misstänksamma inför planen att bilda koalition med Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

En möjlig väg framåt

De borgerliga partiernas framgångar beror inte enbart på Socialdemokraternas svagheter. Statsminister Fredrik Reinfeldt har lyckats hålla ihop de fyra partierna i regeringen tillsammans, i motsats till tidigare borgerliga regeringar. Opinionsundersökningar visar högt förtroende för Moderaternas främsta företrädare (Reinfeldt själv, finansminister Anders Borg och utrikesminister Carl Bildt), medan förtroendet för Mona Sahlin är lågt.

Sveriges offentliga finanser är i gott skick, trots den finansiella krisen och hög arbetslöshet. Detta beror till stor del på den låga statsskuld som den borgerliga regeringen ärvde när den kom till makten år 2006. Fredrik Reinfeldts regering uppfattas även ha hanterat de offentliga finanserna väl under den globala krisen sedan år 2007. Nu återhämtar sig den svenska ekonomin snabbt, med en BNP-tillväxt på 4 procent år 2010. När det fortfarande finns stor osäkerhet om ekonomin i andra delar av Europa verkar många svenska väljare vilja undvika politisk förändring.

Ändå är det förvånande att en arbetslöshet på över 8 procent inte har lett till ett större uppsving för Socialdemokraterna. Sveriges väljare har historiskt litat på partiets förmåga att säkerställa en hög sysselsättning. Detta förändrades dock redan år 2006, då många reagerade med förvåning på dåvarande statsministern Göran Perssons berömda (eller ökända) kommentar att arbetslösheten inte var ett stort problem. Det hjälpte Moderaterna att skapa större trovärdighet bland väljarna i jobbfrågan – en position de fortfarande har år 2010. Detta är en allvarlig motgång för Socialdemokraterna.

Samtidigt har de borgerliga partierna fått hård kritik för regeringens försämringar av ersättningen till sjuka och arbetslösa. Ett antal personer med cancer och andra allvarliga sjukdomar har till exempel varit tvungna att arbeta. Regeringen beskrivs som omänsklig. Kostnaden för hög sjukfrånvaro har minskat, men det mänskliga priset har varit högt.

Bland vissa väljare finns dock en förståelse för minskningar av förmånerna. När Thomas Östros besökte sin gamla skola frågade en ung man varför man ska få så hög arbetslöshetsersättning. Minskar inte det motivationen att hitta ett nytt jobb? Sådana frågor kan finnas bland traditionella socialdemokratiska väljare där det fortfarande finns en stark arbetsmoral.

Motargumentet från Thomas Östros var mer effektivt än inläggen från de flesta andra ledande politiker: "Min far var bergsprängare. Vi hade precis flyttat till det första huset som vi själva ägde, här i stan, när han förlorade sitt jobb. Om det inte hade varit för ersättningssystemet, skulle vår situation ha varit helt annorlunda och mycket värre. Stödet hjälpte honom att hitta ett nytt jobb efter en tid."

Östros kommer från en arbetarfamilj, gick vidare till universitet och senare till ekonomisk forskning. Han vet och kan förklara varför den svenska modellen är effektiv ur ett makroekonomiskt perspektiv eftersom den har underlättat moderniseringen av ekonomin i en tid av global förändring. Men det är när han kombinerar detta argument med sin egen historia som det blir riktigt övertygande för killarna längst bak i klassrummet.

Det finns fortfarande ett starkt stöd i Sverige för landets välfärdssystem. Moderaterna kunde vinna valet år 2006 endast genom att utlova stöd för högkvalitativ välfärd och (internationellt sett) höga skatter (se Mats Engström: "Vi älskar fortfarande den svenska modellen" *Open Democracy* 18 september 2006). Detsamma gäller fyra år senare.

I denna mening är identitetskrisen för Sveriges socialdemokrater mer en fråga om partiets situation än om en kris för dess traditionella värderingar. Partiets förmåga att återhämta sig beror på om det kan övertyga dagens unga svenska män att Thomas Östros personliga berättelse också är relevant i ett föränderligt mångkulturellt samhälle.

S måste välja väg i flyktingpolitiken

De senaste veckorna har många visat sitt stöd för flyktingar. Regeringen bör använda det tillfället för en solidarisk flyktingpolitik och för investeringar mot segregationen.

Mer än 24 000 personer sökte asyl i Sverige under september. Många av dem kommer att få uppehållstillstånd här. Till detta kommer anhörginvandring och det faktum att många som fått avslag på asylansökan stannar kvar i Sverige. Tidigare prognoser om befolkningsökningen verkar alltför låga. Det ställer kommunerna inför stora utmaningar.

Det är fel att tala om siffror, säger några. I skolor och på vårdcentraler är det tvärtom. God undervisning i en skola med 70 nyanlända elever under en termin kräver mer resurser än om det kommer sju. Den som inte vill diskutera sådana reformbehov sviker barnen.

Regeringens etableringspaket i höstens budget är en bra början, men mycket mer behövs.

Segregationen innebär att många flyktingar kommer till samma platser, medan andra områden knappt tar emot några alls. Osynliga murar försvårar vägen in i det svenska samhället, också efter den första etableringsperioden. Skattesänkningar och avregleringar under åtta år av borgerligt styre har förvärrat situationen.

Därför var det ett misstag av S att avskaffa integrationspolitiken år 2013 utan att presentera ett trovärdigt alternativ. Den ekonomiska politiken måste läggas om för att ge utrymme till väsentligt större investeringar för bostadsbyggande och andra åtgärder mot segregationen, i storleksordningen tiotals miljarder kronor under de närmaste åren.

Andra viktiga reformer är att förändra skollagen så att även friskolor tar emot nyanlända elever, skärpa bostadsförsörjningslagen så att rika kommuner verkligen bygger hyresrätter, ändra lagen om eget boende, med mera. Regeringens förslag om att alla kommuner ska ta emot flyktingar måste innehålla rejäla sanktionsmöjligheter och leda till konkreta kvoter som jämnar ut fördelningen.

Det handlar framför allt om att ge alla en bra start i Sverige och om att skapa rättvisa uppväxtvillkor. Men också om möjligheten till S-ledda regeringar i framtiden. Dessa två saker hänger ihop. Utan parlamentarisk majoritet går det inte att genomföra en politik för solidaritet och rättvisa. Då kommer motståndet att växa mot en generös flyktingpolitik.

Sedan valet har socialdemokratin tappat alltför många väljare som verkar sakna svar på problem som de upplever i sin vardag.

Partiet står nu inför ett avgörande val. Att ändra den ekonomiska politiken och göra stora investeringar mot segregationen, samtidigt som det kommunala självstyret begränsas vad gäller flyktingmottagande och bostadsbyggande. Eller att tvingas göra som Jens Stoltenberg i Norge år 2008 och skärpa reglerna om bland annat anhöriginvandring.

Förhoppningsvis väljer Socialdemokraterna det första alternativet, men tiden är knapp. Människor måste uppleva förbättringar i sin vardag i god tid före valet år 2018. Om inte Miljöpartiet ger sitt stöd för en sådan politik är det bättre för Socialdemokraterna att försöka regera på egen hand.

Att inte göra något val alls dömer barn till utanförskap och kan leda S till en politisk ökenvandring.

REFERENSER

DN, Ny SCB stämplat integrationspolitiken som misslyckad: "Flyktingar kan bli svensk underklass", 17 oktober 2002. <http://www.dn.se/arkiv/debatt/ny-scb-rapport-stamplar-integrationspolitiken-som-misslyckad-flyktingar-kan-bli/>

DN, Regeringen pressas av miljardnota för flyktingar, 9 april 2016.

SCB, Sveriges framtida befolkning 2016-2060, 13 april 2016. http://www.scb.se/sv/_Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Befolkningsframskrivningar/Befolkningsframskrivningar/14498/14505/Behallare-for-Press/402291/

Hem & Hyra, Boverket: Bristen ännu värre än väntat, 1 april 2015 <http://www.hemhyra.se/riks/boverket-bristen-annu-varre-vantat>

Hem & Hyra, Boverket föreslår "social housing", 3 november 2015. <http://www.hemhyra.se/riks/boverket-foreslar-social-housing>

RUFS (2014), Segregation i Stockholmsområdet, demografisk rapport 2014:9. <http://www.rufs.se/globalassets/demografi-och-statistik/demografiska-rapporter/2014/equipop-segregation-i-stockholmsregionen.pdf>

DN, Vi vill samarbeta om ökat bostadsbyggande, 13 januari 2016. <http://www.dn.se/debatt/vi-vill-samarbeta-om-okat-bostadsbyggande/>

Sveriges radio, Allmännyttan får byggbolag – ska bygga 1400 lägenheter per år, 25 juni 2015. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=104&artikel=6197957>

Erik Nilsson (2014). Reflektioner efter PISA- vad ska vi göra då?

DN, Friskolornas speciella kösystem leder till segregation, 9 februari 2016. <http://www.dn.se/debatt/friskolornas-speciella-kosystem-leder-till-segregation/>

Sveriges regering (U2015/03774/S). Uppdrag att ta fram förslag inför fördelning av medel, 2 juli 2015. <http://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/utbildningsdepartementet/barn--och-ungdomsutbildning/u2015-03774-s-uppdrag-att-ta-fram-forslag-infor-fordelning-av-medel.pdf>

Dagens Samhälle, LO, och lärarfacken: så får alla elever samma chans, 27 augusti 2015. <http://www.dagensamhalle.se/debatt/lo-och-laerarfacken-sa-far-alla-elever-samma-chans-17667>

Skolvärlden, 200 skolmiljoner till kommuner med flest nyanlända, 15 december 2015. <http://skolvarlden.se/artiklar/200-skolmiljoner-till-kommuner-med-flest-nyanlanda>

Sveriges regering (Dir 2015:122). Vissa frågor om nyanlända elevers utbildning, 26 november 2015. <http://www.regeringen.se/contentassets/3915baeb56da40748d924aae028708d7/vissa-fragor-om-nyanlanda-elevers-utbildning-dir-2015122.pdf>

Sveriges Radio, Kritik mot skolförslag, 22 januari 2015. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6352008>

- Sveriges regering, Snabbspår – snabbare etablering av nyanlända. <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2016/06/nya-snabbspår-for-nyanlanda-samhallsvetare-och-nyanlanda-med-examen-inom-socialt-arbete/>
- DN, Tröga snabbspår till arbete för nyanlända, 13 februari 2016. <http://www.dn.se/ekonomi/troga-snabbspår-till-arbete-for-nyanlanda/>
- SVT, Byggnads tackar nej till snabbspår för flyktingar, 15 oktober 2015. <http://www.svt.se/nyheter/byggnads-tackar-nej-till-snabbspår-for-flyktingar>
- Tankesmedjan Tiden, Ge oss fler alternativ till låga löner, 15 februari 2016. <http://tankesmedjantiden.se/ge-oss-fler-alternativ-till-laga-loner/>
- Arbetet, LO-fackens recept för snabb integration, 26 februari 2016. <http://arbetet.se/2016/02/26/lo-fackens-recept-for-snabb-integration/>
- Sveriges regering (2005:56), Det blågula glashuset – strukturell diskriminering i Sverige, 13 juni 2005 <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2005/06/sou-200556/>
- Sveriges regering (2006:79), Integrationens svarta bok. Agenda för jämlikhet och social sammanhållning, 17 augusti 2006. <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2006/08/sou-200679/>
- Stockholms läns landsting, Folkhälsorapport 2015. Folkhälsan i Stockholm. http://dok.slso.sll.se/CES/FHG/Folkhalsoarbete/Halsa%20Stockholm/Folkhalsorapport_2015.pdf
- Socialstyrelsen, Tillståndet och utvecklingen inom hälso- och sjukvård och socialtjänst, 2015. <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2015/2015-2-51>
- Vårdanalys (rapport 2014:7), En mer jämlik vård är möjlig, 2014. http://www.vardanalys.se/Global/Rapporter%20pdf-filer/2014/2014-7-En%20mer%20j%C3%A4mlik%20v%C3%A5rd%20%C3%A4r%20m%C3%B6jlig_webb.pdf
- SYLF, Jämlik vård ur underläkarperspektiv, 2015. https://www.slf.se/upload/SYLF/Underl%C3%A4kars-res%20upplevelser%20av%20j%C3%A4mlik%20v%C3%A5rd_2015.pdf
- Dagens Medicin, Vården behöver mer resurser för flyktingutmaningen, 18 oktober 2013. <http://www.dagensmedicin.se/artiklar/2013/10/18/varden-behover-mer-resurser-for-flyktingutmaningen/>
- DN, Röda korset slår larm om flyktingars psykvård, 4 januari 2014. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/roda-korset-slar-larm-om-flyktingars-psykvard/>
- Sveriges Radio, Barnakuten på Mälarsjukhuset mäktar inte med stort tryck. 26 februari 2015. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=87&artikel=6103017>
- DN, Utrikesfödda hinner inte få ihop pension, 2 maj 2016. <http://www.dn.se/sthlm/utrikesfodda-hinner-inte-fa-ihop-pension/>
- DN, Landstingen saknar kompetens för nyanländas psykiatriska vård, 27 augusti 2015. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/landstingen-saknar-kompetens-for-nyanlandas-psykiatriska-varld/>
- Brottsförebyggande rådet (2016), Nationella trygghetsundersökningen. https://www.bra.se/download/18.47fa372d1520dfb2fc51c5e2/1452520810398/2016_1_NTU_2015.pdf
- Malmö högskola, Malmö områdesundersökning 2012, december 2013. <http://malmo.se/download/18.a81ab142d70977542c81/1387280218081/Malmö+områdesundersökning.pdf>
- DN, Brå mörkar om brottsutsatta invandrare, 13 januari 2016. <http://www.dn.se/sthlm/bra-mor-kar-om-brottsutsatta-invandrare/>
- Polisen, Utsatta områden, december 2015. [https://polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Övriga%20rapporter/Utsatta%20områden%20-%20sociala%20risker%20kollektiv%20förmåga%20och%20önskad%20händelser%20\(2\).pdf](https://polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Övriga%20rapporter/Utsatta%20områden%20-%20sociala%20risker%20kollektiv%20förmåga%20och%20önskad%20händelser%20(2).pdf)

Forskning & Framsteg, Därför ökar de kriminella gängens makt, 11 maj 2015. <http://fof.se/tidning/2015/5/artikel/darfor-okar-de-kriminella-gangens-makt>

Dagens Juridik, 48-procentig ökning av skottlossningar fem gånger vanligare i utanförskapsområden, 24 november 2015. <http://www.dagensjuridik.se/2015/11/48-procentig-okning-av-skottlossningar-fem-ganger-vanligare-i-utanforscapsomraden>

Jan Edling (2015). Förorterna som Moder Svea glömde. http://www.verdandi.se/wp-content/uploads/2015/11/Rapport_Förorterna-som-Moder-Svea.pdf

SvD, Mer pengar till språkundervisning i vårbudgeten, 8 april 2016. <http://www.svd.se/mer-pengar-till-sprakundervisning-i-varbudgeten/om/utmaningarna-for-sfi>

Arbetarrörelsens tankesmedja (2013). Det mörka Europa. <http://tankesmedjantiden.se/wp-content/uploads/2014/10/Det-mörka-Europa.pdf>

Fokus, Medicin mot radikaliserings, 8 april 2016. <http://www.fokus.se/2016/04/medicin-mot-radikaliserings/>

DN, Expert: färre jobbar mer med högre marginalskatt, 28 december 2015. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/expert-farre-jobbar-mer-med-hogre-marginalskatt-1/>

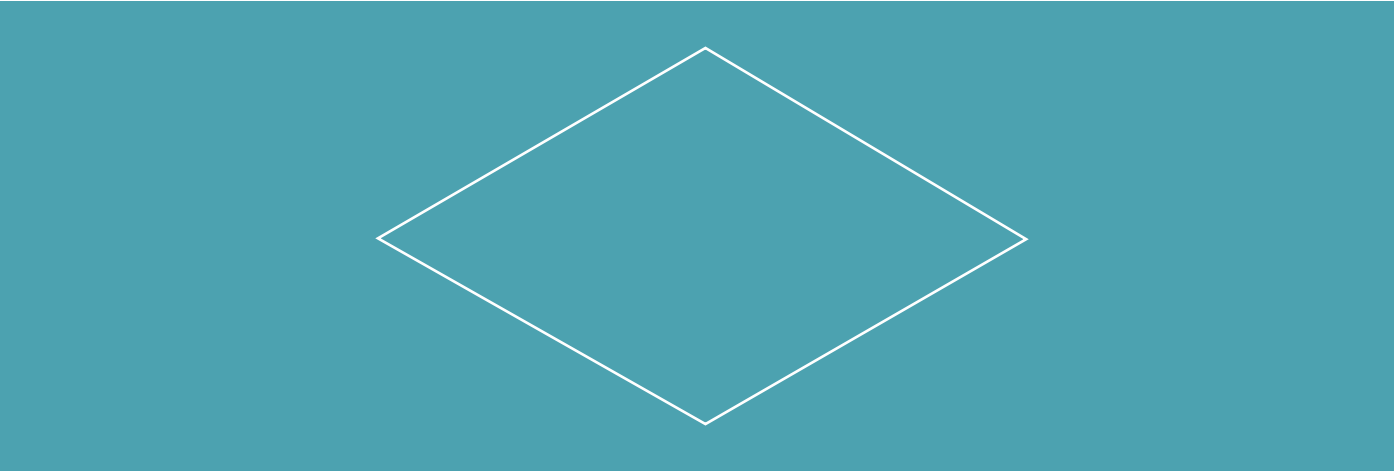

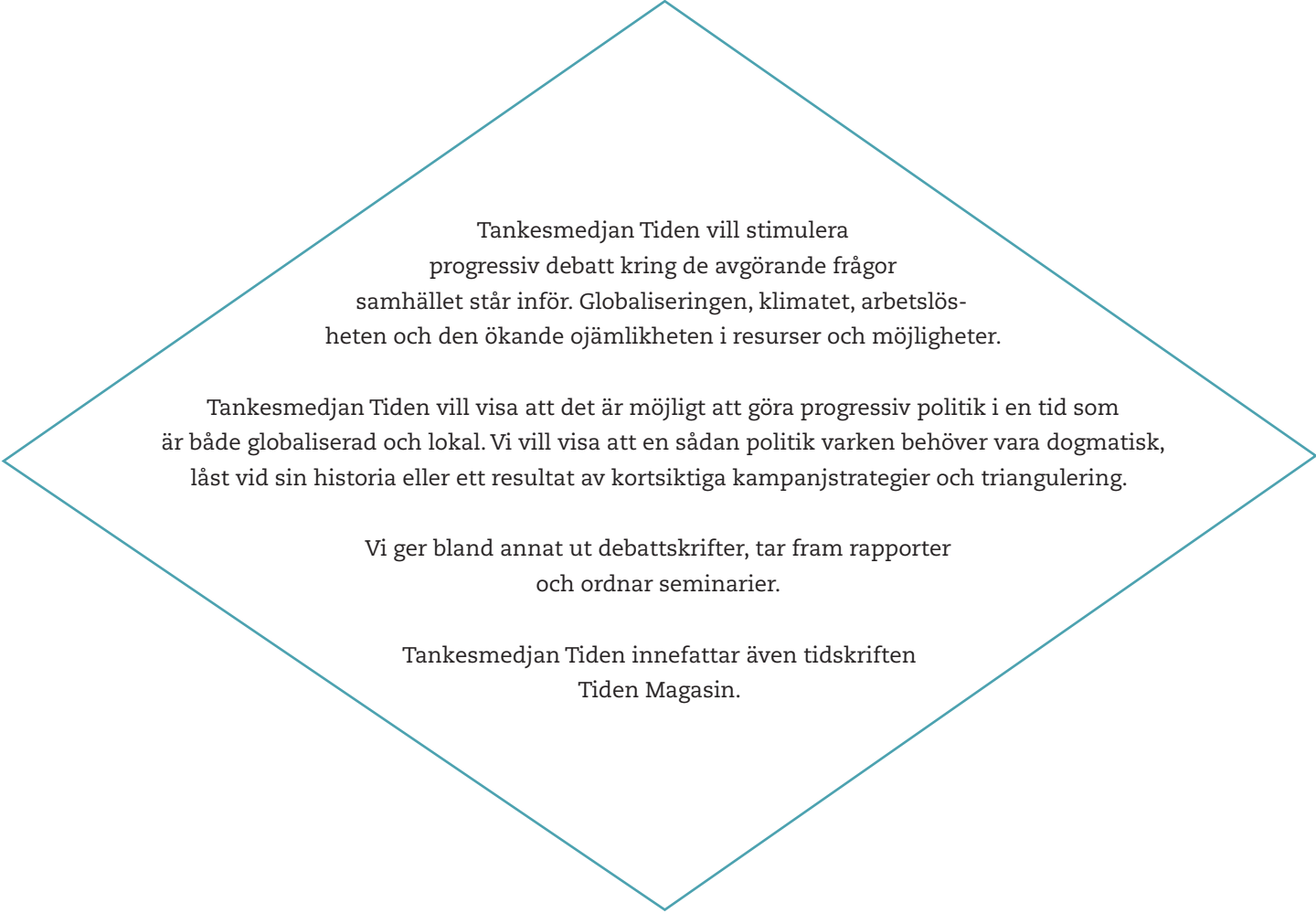
TANKESMEDJAN TIDEN
BOX 522, 101 30 STOCKHOLM

---

tankesmedjantiden.se

Tankesmedjan Tiden vill stimulera
progressiv debatt kring de avgörande frågor
samhället står inför. Globaliseringen, klimatet, arbetslös-
heten och den ökande ojämlikheten i resurser och möjligheter.

Tankesmedjan Tiden vill visa att det är möjligt att göra progressiv politik i en tid som
är både globaliserad och lokal. Vi vill visa att en sådan politik varken behöver vara dogmatisk,
låst vid sin historia eller ett resultat av kortsiktiga kampanjstrategier och triangulering.

Vi ger bland annat ut debattskrifter, tar fram rapporter
och ordnar seminarier.

Tankesmedjan Tiden innefattar även tidskriften
Tiden Magasin.

TANKESMEDJAN TIDEN
BOX 522, 101 30 STOCKHOLM

---

tankesmedjantiden.se